

«ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΗ ΕΡΕΥΝΑ ΣΤΟΥΣ ΤΟΜΕΙΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ “ ΔΙΑΦΟΡΕΤΙΚΟΤΗΤΑ, ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ
ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ” »

Πράξη: « **ΑΙΘΗΚΟΣ** - Δημιουργία Μηχανισμού
Υποστήριξης για την Ανάπτυξη και Προώθηση
της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας σε
Πληθυσμούς Ορεινών Περιοχών (ΕΟΧ GR07 /
3580)»

Επιστημονικός Υπεύθυνος:

Δρ. Μάριος Τρίγκας, Επίκουρος Καθηγητής Α.Π.Θ.

**ΔΡΑΣΗ Π.Ε.1 «Χαρτογράφηση του επιχειρηματικού και
λοιπού δυναμικού της περιοχής »**

**ΠΑΡΑΔΟΤΕΟ 1.3 Μελέτη σκοπιμότητας για
ανάπτυξη συγκεκριμένων μορφών Κ.Ε.**

Νοέμβριος 2016

ΑΙΘΗΚΟΣ - Δημιουργία Μηχανισμού Υποστήριξης για την Ανάπτυξη και Προώθηση της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας σε Πληθυσμούς Ορεινών Περιοχών

Τίτλος Παραδοτέου	1.3 Μελέτη σκοπιμότητας για ανάπτυξη συγκεκριμένων μορφών Κ.Ε.
Σχετικό Π.Ε.	Π.Ε. 1. Χαρτογράφηση του επιχειρηματικού και λοιπού δυναμικού της περιοχής
Συγγραφείς	<ul style="list-style-type: none"> • Δρ. ΤΡΙΓΚΑΣ ΜΑΡΙΟΣ, Επίκουρος Καθηγητής Α.Π.Θ. • Δρ. ΚΑΡΑΓΚΟΥΝΗ ΓΛΥΚΕΡΙΑ, Καθηγήτρια Εφαρμογών, ΤΕΙ Θεσσαλίας • Δρ. ΠΑΡΤΑΛΙΔΟΥ ΜΑΡΙΑ, Επίκουρη Καθηγήτρια Α.Π.Θ. • Δρ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, Καθηγητής ΤΕΙ Θεσσαλίας • ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ M.Sc., Υποψηφ. Διδάκτορας Δασικής Οικονομικής
Επίπεδο διάχυσης	Ομάδα έργου, δημόσια
Ημερομηνία υποβολής	9/9/2016
Ημερομηνία εκκίνησης έργου	10/9/2015
Συνολική Διάρκεια	12 μήνες
Περίληψη	<p>Οι στόχοι του πρώτου πακέτου εργασίας συνοψίζονται στον εντοπισμό εκείνων των παραγόντων που δυνητικά προάγουν και θα μπορούσαν να αποτελέσουν τη βάση για την ανάπτυξη μορφών κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην περιοχή.</p> <p>Το παραδοτέο 1.3 αποτελεί Μελέτη Σκοπιμότητας αναφορικά με την ανάπτυξη συγκεκριμένων μορφών κοινωνικής επιχειρηματικότητας (Κ.Ε.) στην περιοχή του Δήμου Πύλης, αξιοποιώντας δεδομένα άλλων δράσεων του έργου. Ο στόχος είναι να προταθούν μορφές και αντικείμενα δραστηριότητας που συνάδουν με τις ιδιαιτερότητες της περιοχής, αλλά και να εντοπισθούν και να δοθούν λύσεις για τυχόν εμπόδια ή προβλήματα.</p> <p>Ιδιαίτερο βάρος θα δοθεί στον κοινωνικό αντίκτυπο που θα πρέπει να έχουν οι συγκεκριμένες μορφές Κ.Ε. ώστε να θεωρηθεί επιτυχημένη η εφαρμογή του θεσμού στη συγκεκριμένη περιοχή.</p>

ΕΚΤΕΝΗΣ ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η μελέτη σκοπιμότητας ανάπτυξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε μια περιοχή όπως ο Δήμος Πύλης στην Περιφέρεια Θεσσαλίας αποτελεί ουσιαστικά το πρώτο βήμα για την εκκίνηση μιας διαδικασίας ενθάρρυνσης των κατοίκων της περιοχής να επιχειρήσουν κάτι διαφορετικό από τα έως σήμερα δεδομένα. Με βάση την γενική εικόνα του κατοίκου της υπαίθρου, η παρότρυνση για αλλαγή είναι εξίσου σημαντική όσο κι αυτή καθεαυτή η αλλαγή. Ακόμη περισσότερο, οι έννοιες της κοινωνικής οικονομίας και κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι άγνωστες ή συγκεχυμένες για την πλειοψηφία των δημοτών. Η παρούσα μελέτη σκοπιμότητας έχει επομένως ως στόχο την επίλυση μιας ευρείας σειράς θεμάτων που σχετίζονται με την δημιουργία και λειτουργία Κοινωνικών Επιχειρήσεων στην περιοχή ξεπερνώντας τη συνήθη έννοια της μελέτης βιωσιμότητας μιας νέας επένδυσης. Εξάλλου, εξ ορισμού οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν κοινωνικούς κι όχι κερδοσκοπικούς στόχους. Επομένως, απαιτούν κοινωνικό κι όχι εμπορικό επιχειρηματικό σχέδιο. Συνεκδοχικά, και η μελέτη σκοπιμότητας ενθάρρυνσης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε μια περιοχή θα πρέπει να είναι περισσότερο κοινωνική παρά εμπορική.

Η εστίαση επομένως της μελέτης θα είναι στην δημιουργία ενός οράματος που θα ανταποκρίνεται στις πραγματικές κοινωνικές ανάγκες αλλά και τις δυνατότητες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής όσον αφορά εφικτά και δόκιμα κοινωνικά επιχειρηματικά εγχειρήματα. Οι κύριοι στρατηγικοί στόχοι που τίθενται είναι η αύξηση της ανταγωνιστικότητας της περιοχής με διατηρήσιμα κοινωνικά οφέλη και βελτίωση της ζωής των κατοίκων, ανάδειξη των τοπικών πόρων με παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος και ενδυνάμωση της τοπικής κοινότητας. Επιπλέον, λαμβάνεται μέριμνα ώστε οι κοινωνικές επιχειρήσεις να εξασφαλίσουν πλεονεκτήματα αυτό-συντήρησης αλλά και διαρκούς ανάπτυξης.

Η μελέτη θέτει πρώτα την σημερινή εικόνα του Δήμου Πύλης με τις δυνατότητες κι ελλείψεις της και γενικότερα με το υπόβαθρό στο οποίο θα προταθεί το μοντέλο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Παρέχονται βασικά σημεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη στην ανάπτυξη αυτής της πρωτοβουλίας και προτείνονται τρόποι εφαρμογής. Η χαρτογράφηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και η έρευνα πεδίου της επιχειρηματικής κουλτούρας της περιοχής ως αποτελέσματα δράσεων του πρώτου πακέτου εργασίας σε συνδυασμό με την «Έρευνα αγοράς για την κοινωνική

επιχειρηματικότητα στην περιοχή» (Π.Ε. 2.1), τη μελέτη της υπάρχουσας βιβλιογραφίας τις συνεντεύξεις και τη διαδικτυακή έρευνα σε Ελληνικό κι Ευρωπαϊκό επίπεδο παρέχουν το περιεχόμενο της συζήτησης γύρω από το θέμα της Κ.Ε. στην περιοχή. Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων έχουν ληφθεί σοβαρά υπόψη στην αποτύπωση των προτάσεων.

Αναλύσεις SWOT και PEST βοηθούν στον εντοπισμό προβλημάτων κι εμποδίων καθώς και δυνατοτήτων και ευκαιριών για μελλοντικές κοινωνικές επιχειρήσεις. Προτείνονται έτσι οι βασικοί τομείς που αποτελούν κοινωνικά θέματα αλλά και επιχειρηματικές προκλήσεις και μπορούν να αποτελέσουν πεδία επιχειρηματικής δράσης για κοινωνικά επιχειρηματικά εγχειρήματα. Η προτεινόμενη μορφή Κ.Ε. για τα δεδομένα της περιοχής είναι η μορφή της Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης εξαιτίας της φύσης των εγχειρημάτων αλλά και της κρίσιμης μάζας που συμβάλλει στην ανάπτυξη και διατήρηση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων. Τα πιο σημαντικά σύμφωνα με την έρευνα είναι η γεωργο-κτηνοτροφία, η δασοπονία, ο τουρισμός και η παροχή υπηρεσιών υγείας.

Η μελέτη εξετάζει τα οικονομικά και κοινωνικά οφέλη για κάθε τομέα χωριστά καθώς και τα γενικότερα κοινωνικά οφέλη για την περιοχή ως σύνολο.

Η μελέτη διατυπώνει τις επιφυλάξεις για το ρόλο που θα παίξει η τοπική κουλτούρα στην εκκίνηση αλλά και γενικότερα στην επιτυχία εγχειρημάτων Κ.Ε στην περιοχή και προτείνει σειρά ενεργειών για τη διασκέδασή τους και την αλλαγή της καθεστηκυίας νοοτροπίας. Ακόμη προτείνεται ότι ο Δήμος θα πρέπει να μπορεί να λειτουργήσει ως υποκινητής επενδύσεων αλλά και να συμβάλει στην καλλιέργεια, υποβοήθηση και ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Στο σημείο αυτό επισημαίνεται και ο κρίσιμος ρόλος που θα διαδραματίσει η προτεινόμενο στο Π.Ε. 5.1. θερμοκοιτίδα Κ.Ε.

Εν κατακλείδι, η παρούσα μελέτη σκοπιμότητας καταλήγει στο ότι **η κοινωνική επιχειρηματικότητα μπορεί να εξασφαλίσει την οικονομική ευημερία της περιοχής συνδυάζοντας την κύρια με την κοινωνική και περιβαλλοντική ανάπτυξη**. Η μελέτη ανέδειξε σημαντικές **κοινωνικές ανάγκες** αλλά και **σημαντικές ευκαιρίες και δυνατότητες για κοινωνική επιχειρηματικότητα** στο Δήμο Πύλης και ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές αυτού. Η ορθολογική ανάπτυξη της Κ.Ε. στην περιοχή με την κατάλληλη στήριξη των κρατικών φορέων έχει πολλές πιθανότητες επιτυχίας ώστε να προάγει το τοπικό και συλλογικό συμφέρον, την απασχόληση, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και της τοπικής ανάπτυξης

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1.0 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	σελ. 5
1.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ. 6
1.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	σελ. 11
2.0 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ	σελ. 14
3.0 ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΠΥΛΗΣ	σελ. 17
3.1 ΓΕΝΙΚΑ 17	σελ. 17
3.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	σελ. 18
3.3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ	σελ. 18
3.3.1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ – SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ	σελ.22
3.4. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΔΗΜΟΥ ΠΥΛΗΣ	σελ. 26
α) ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ.26
β) ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ	σελ. 29
β1) Σύνοψη Ανάλυση PEST	σελ.29
β2) Επιχειρηματική Δραστηριότητα	σελ. 32
β3) Ευκαιρίες σε περιφερειακό επίπεδο	σελ.36
3.5. ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ	σελ. 38
Α) ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ	σελ.38
Β) ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΜΟΡΦΕΣ – ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ	σελ. 39
4. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	σελ.43
4.1. ΓΕΝΙΚΑ ΟΦΕΛΗ	σελ. 43
4.2. ΚΛΑΔΙΚΑ ΟΦΕΛΗ (ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΛΑΔΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ)	σελ.45
5. ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΥΛΗΣ	σελ. 51
6. Η ΑΠΟΛΥΤΗ ΑΝΑΓΚΗ ΤΗΣ ΘΕΡΜΟΚΟΙΤΙΔΑΣ	σελ.52
7. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ	σελ.53

1.0 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η δημιουργία και σύνταξη μιας μελέτης σκοπιμότητας και βιωσιμότητας μπορεί να αφορά στην ίδρυση μιας επιχείρησης, τη δυνατότητα της συνέχισής της αλλά και στη διερεύνηση ανάπτυξης ενός θεσμού, μίας νέας δραστηριότητας καθολικότερης του μοναδικού εγχειρήματος καθώς και νέων μορφών επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Η μελέτη αφορά στην διερεύνηση του κατά πόσο οι προτεινόμενες ιδέες μπορούν να βρουν εφαρμογή και να υιοθετηθούν επιτυχώς από τις ομάδες – στόχους επιτελώντας παράλληλα το σκοπό δημιουργίας τους. Επομένως, εξετάζεται κατά πόσο υπάρχει το κατάλληλο περιβάλλον και οι προϋποθέσεις υλοποίησης όσων προβλέπονται ώστε τα νέα εγχειρήματα να είναι βιώσιμα και να πετύχουν τους στόχους που τίθενται.

Η παρούσα «Μελέτη Σκοπιμότητας για την ανάπτυξη κοινωνικής επιχειρηματικότητας στο Δήμο Πύλης» είναι ουσιαστικά μέρος της συνολικής εξέτασης του θεσμού της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας σε ορεινές περιοχές στο πλαίσιο του Προγράμματος «ΑΙΘΗΚΟΣ».

Δομή της μελέτης

Η μελέτη θέτει πρώτα την σημερινή εικόνα του Δήμου Πύλης με τις δυνατότητες κι ελλείψεις της και γενικότερα με το υπόβαθρό στο οποίο θα προταθεί το μοντέλο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Παρέχονται βασικά σημεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη στην ανάπτυξη αυτής της πρωτοβουλίας και προτείνονται τρόποι εφαρμογής. Η μελέτη βασίζεται και αξιοποιεί πληροφοριακό υλικό κι έρευνα κύρια της πρώτης δράσης και μερικά από την πέμπτη δράση του ερευνητικού ΑΙΘΗΚΟΣ, ώστε η παρούσα να μην χρειάζεται να επαναλάβει όλα τα στοιχεία ορισμού, ιστορικού, ανάλυσης και αξιολόγησης του εξεταζόμενου θέματος. Πιο συγκεκριμένα, η χαρτογράφηση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών και η έρευνα πεδίου της επιχειρηματικής κουλτούρας της περιοχής (Π.Ε. 1) με την «Έρευνα αγοράς για την κοινωνική επιχειρηματικότητα στην περιοχή» (Π.Ε. 2.1) σε συνδυασμό με τις συνεντεύξεις, τη μελέτη της υπάρχουσας βιβλιογραφίας και τη διαδικτυακή έρευνα σε Ελληνικό κι Ευρωπαϊκό επίπεδο παρέχουν το περιεχόμενο της συζήτησης γύρω από το θέμα της Κ.Ε. στην περιοχή. Οι απαντήσεις των ερωτηθέντων έχουν ληφθεί σοβαρά υπόψη στην αποτύπωση των προτάσεων.

1.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Σύμφωνα με τον ορισμό του CIRIEC (Centre International de Recherches et d'Information sur l'Economie Publique, Sociale et Cooperative), Κοινωνική Οικονομία είναι :

«Το σύνολο των ιδιωτικών, τυπικά συγκροτημένων επιχειρήσεων, με αυτονομία αποφάσεων και ελευθερία συμμετοχής, που έχουν δημιουργηθεί για την εξυπηρέτηση των αναγκών των μελών τους μέσα από την αγορά, παράγοντας αγαθά και παρέχοντας υπηρεσίες, ασφάλεια και χρηματοδότηση και όπου η λήψη των αποφάσεων και κάθε διανομή των κερδών ή των πλεονασμάτων μεταξύ των μελών δε συνδέονται άμεσα με το κεφάλαιο ή τις συνδρομές από μέρους των μελών, καθένα από τα οποία έχει και από μία ψήφο. Η Κοινωνική Οικονομία επίσης περιλαμβάνει ιδιωτικούς, τυπικά συγκροτημένους οργανισμούς με αυτονομία αποφάσεων και ελευθερία συμμετοχής, που παράγουν μη αγοραίες υπηρεσίες για τα νοικοκυριά και τα όποια πλεονάσματα των οποίων, δεν μπορούν να περιέλθουν στην κατοχή των οικονομικών παραγόντων που τους δημιουργούν, τους ελέγχουν ή τους χρηματοδοτούν» (CIRIEC, 2007, 20).

Με βάση αυτό τον ορισμό, η Κοινωνική Οικονομία στην Ελλάδα ορίστηκε με τον Ν. 4019/2011, αντίστοιχα ως «το σύνολο των οικονομικών, επιχειρηματικών, παραγωγικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων, τις οποίες αναλαμβάνουν νομικά πρόσωπα ή ομάδες φυσικών προσώπων, με καταστατικό σκοπό την επιδίωξη του συλλογικού οφέλους και γενικότερων κοινωνικών συμφερόντων» (Άρθρο 1, Παρ.1). Ο βασικός φορέας της Κοινωνικής Οικονομίας (όχι όμως ο μοναδικός) είναι η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.) που χαρακτηρίζεται από ανεξάρτητη διοίκηση, δημοκρατικές διαδικασίες λήψης αποφάσεων, και εστιάζει στα άτομα και στην εργασία έναντι του κεφαλαίου κατά τη διάθεση των εσόδων. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, επιτρέπεται να παρουσιάζει κέρδη, πάντα όμως με στόχο την επιδίωξη σαφώς προσδιορισμένου κοινωνικού οφέλους.

Από όλα τα παραπάνω, γίνεται σαφές ότι ο κλάδος της Κοινωνικής Οικονομίας χαρακτηρίζει την οικονομική ανάπτυξη ως επιτυχή, μόνο όταν αυτή συμβαδίζει με την κοινωνική, πολιτική, πολιτισμική, τεχνολογική και περιβαλλοντική ανάπτυξη. Μία τέτοια οικονομία προϋποθέτει την ενεργό συμμετοχή των πολιτών στις λήψεις αποφάσεων με εξάλειψη των ανισοτήτων και την διαφύλαξη των φυσικών και

ανθρώπινων διαθεσίμων όπως επιτάσσει η θεωρία της Ολοκληρωμένης Αξιοβίωτης Ανάπτυξης. (Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας για Κοινωνική Οικονομία, <http://www.keko.gr/el/Pages/default.aspx>). Η τοποθέτησή της αποδίδει στην Κοινωνική Οικονομία κομβικό ρόλο στο μετριασμό των επιπτώσεων της κρίσης, την κοινωνική ένταξη και την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, και την τοποθετεί στους κεντρικούς άξονες της ευρωπαϊκής πολιτικής ατζέντας την τελευταία 30ετία (EC, 1989). Σε αντίθεση όμως με την Ευρώπη, η κοινωνική οικονομία στην Ελλάδα βρίσκεται ακόμα σε πειραματικό στάδιο. Ενδεικτικά, το Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την ανάπτυξή της σε τοπικό επίπεδο συντάχθηκε μόλις το Φεβρουάριο του 2013.

Γενικότερα, με βάση τη σχετική αναφορά από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και το CIRIEC οι συνηθέστερα απαντώμενοι οργανωτικοί της είναι: οι συνεταιρισμοί, τα αλληλασφαλιστικά ταμεία, οι ενώσεις και τα ιδρύματα.

Ο συνεταιρισμός είναι μια «αυτόνομη ένωση προσώπων, τα οποία συνεταιρίζονται οικειοθελώς, προκειμένου να ικανοποιήσουν τις κοινές τους οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες και επιδιώξεις, μέσω μιας συνιδιόκτητης και δημοκρατικά διοικούμενης επιχείρησης» (ICA (Διεθνής Συνεταιριστική Ένωση, 1995). Η αυτοβοήθεια σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες είναι το κύριο μέσο αντιμετώπισης οικονομικοκοινωνικών δυσχερειών και προάσπισης των συμφερόντων μειονεκτούντων ομάδων ανθρώπων (καταναλωτές, αγρότες, εργαζόμενους κ.ο.κ.)

Η αλληλασφαλιστική εταιρεία στοχεύει στην εξασφάλιση των εργαζομένων απέναντι στο ενδεχόμενο της ανικανότητας για εργασία, ασθένειας και γηρατειών και βασίζεται σε αμοιβαίες συμβάσεις προσφέροντας μέσω των παροχών των μελών της, ασφαλιστικές υπηρεσίες.

Οι ενώσεις αποτελούν την παλαιότερη μορφή οργανισμού κοινωνικής οικονομίας και αφορούν μόνιμες οργανώσεις ομάδων ανθρώπων, για συγκεκριμένο σκοπό (κοινωνικό, πολιτιστικό, οικονομικό). Μπορούν να έχουν διάφορες μορφές όπως τυπικές, με καταστατικό και συγκεκριμένους κανόνες συμμετοχής, ή άτυπες, χωρίς καθορισμένη δομή. Είναι γνωστές με ποικίλες ονομασίες, όπως ενώσεις, μη κερδοσκοπικοί οργανισμοί, μη κυβερνητικές οργανώσεις, εθελοντικές οργανώσεις κτλ (Οδηγός ΕΕ, 2013, 24-25).

Τα ιδρύματα συστήνονται για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων συγκεκριμένης ομάδας ανθρώπων ή της ευρύτερης κοινότητας, με τη χρησιμοποίηση κληροδοτημάτων ή κεφαλαίων που έχουν συγκεντρωθεί από συστηματικές εκστρατείες.

Στο πλαίσιο ενδυνάμωσης του θεσμού, η Ευρωπαϊκή Ένωση παρουσίασε την τελευταία δεκαετία σειρά ψηφισμάτων, γνωμοδοτήσεων και αποφάσεων. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- **2013:** «Έγκριση από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο της Έκθεσης Τοια σχετικά με τη συμβολή των συνεταιρισμών στην υπέρβαση της κρίσης (2012/2321(INI))» και «Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου «Στοχεύοντας στις κοινωνικές επενδύσεις για την ανάπτυξη και τη συνοχή - συμπεριλαμβανομένης της εφαρμογής του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (2014-2020)» (0000/2013(RSP))»

- **2012:** «Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την πρωτοβουλία για την κοινωνική επιχειρηματικότητα - Οικοδόμηση ενός οικοσυστήματος για την προώθηση των κοινωνικών επιχειρήσεων στο επίκεντρο της κοινωνικής οικονομίας και της κοινωνικής καινοτομίας (2012/2004(INI))»

και «Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (ΕΟΚΕ) σχετικά με την Πρωτοβουλία Κοινωνική Επιχειρηματικότητα (Social Business Initiative)- Δημιουργώντας ένα ευνοϊκό περιβάλλον για κοινωνικές επιχειρήσεις, βασικούς συντελεστές στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας και καινοτομίας COM(2011)/682»

- **2011:** «Πρόγραμμα για την κοινωνική αλλαγή και την καινοτομία SEC(2011) 1134 τελικό» και «Πρωτοβουλία για την κοινωνική επιχειρηματικότητα (Social Business Initiative – SBI)»

- **2010:** «Οδηγός της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη συμπερίληψη κοινωνικών κριτηρίων στην ανάθεση δημοσίων συμβάσεων»

- **2004:** «Ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την προώθηση των συνεταιριστικών εταιρειών στην Ευρώπη (2004/C 318/05)»

Η Κοινωνική Οικονομία στην Ευρώπη απασχολεί πάνω από 14,5 εκατομμύρια εργαζόμενους, που αντιστοιχούν στο 6,5% του ενεργού πληθυσμού των χωρών της ΕΕ-27 και γύρω στο 7,4% του ενεργού πληθυσμού των χωρών της ΕΕ-15. Είναι φανερό ότι αποτελεί ένα δυναμικό και αποτελεσματικό εργαλείο, ικανό να προσφέρει λύσεις στα αναδυόμενα κοινωνικά, οικονομικά, πολιτικά και περιβαλλοντικά προβλήματα (Οδηγός ΕΕ, 2013, 45). Παρόλα αυτά, Παρά την κοινή γραμμή της ΕΕ, η ανάπτυξη της Κοινωνικής Οικονομίας δεν ήταν ίδια σε όλες τις χώρες της Ευρώπης.

Κοινωνική Οικονομία στην Ελλάδα

Μέχρι πρόσφατα ο τομέας της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα δεν γνώριζε ιδιαίτερη ανάπτυξη καθώς δεν το κάλυπτε θεσμικό πλαίσιο. Η θέσπιση του Ν. 4019/2011 περί "Κοινωνικής Οικονομίας και Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας και άλλες διατάξεις", με τη σχετικά ικανοποιητική ρύθμιση και διάκριση των Κοινωνικών Επιχειρήσεων (Κ.Ε.) σε συνδυασμό με την πολυδιάστατη κρίση που αντιμετωπίζει η Ελλάδα και την πληθώρα σχετικών Ευρωπαϊκών προγραμμάτων και οδηγιών, συνέβαλε θετικά στην αποδοχή του θεσμού από την κοινωνία.

Συγκεκριμένα ο Νόμος διέκρινε τρεις κατηγορίες Κοινωνικών Επιχειρήσεων (ένταξης, κοινωνικής φροντίδας και παραγωγικού/συλλογικού σκοπού), και προβλέπει τη δημιουργία μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας στο οποίο εγγράφονται όλες οι οργανώσεις της Κοινωνικής Οικονομίας. Ο Νόμος συμπληρώθηκε με την Υ.Α. Αριθμ. 2.2250/οικ. 4.105 όπως αυτή τροποποιήθηκε με την Υ.Α. Αριθμ. 2.9621/οικ.4.1200 και η οποία ορίζει τον τρόπο τήρησης και λειτουργίας του Μητρώου Κοινωνικής Οικονομίας. Ο Ν. 4052/2012 τροποποιεί τον Ν. 4019/2011 ως προς την καταχώρηση των ΚΟΙΝΣΕΠ στο μητρώο Κοινωνικής Οικονομίας. Παρόλη τη θετική αντιμετώπιση του θεσμού, ο Ν. 4110/2013 καταργεί τις φοροαπαλλαγές των ΚΟΙΝΣΕΠ. (Κοινωνικές Επιχειρήσεις για το Ελληνικό θεσμικό πλαίσιο για την Κοινωνική Οικονομία, <http://www.socialcooperatives.gr/>)

Θα πρέπει όμως να σημειωθεί ότι το Ελληνικό Σύνταγμα αναγνώριζε το δικαίωμα του συνεταιρίζεσθαι, με το άρθρο 12 και πριν τη σχετική νομοθεσία περί κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Ενδεικτικά, αναφέρεται ο Ν. 4015/2011 περί "Θεσμικού πλαισίου για τους αγροτικούς συνεταιρισμούς, τις συλλογικές οργανώσεις και την επιχειρηματικότητα του αγροτικού κόσμου - Οργάνωση της εποπτείας του Κράτους".

Το στατιστικό ίχνος της Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα σήμερα αποδεικνύεται σημαντικό αλλά όχι ιδιαίτερα έντονο όσο θα αναμενόταν μέσα στην κρίση. Σύμφωνα με μετρήσεις του CIRIEC, η μισθωτή απασχόληση έχει σημειώσει αύξηση κατά 2,67%, μεταξύ των ετών 2003 και 2010 (από 69.834 σε 117.123 εργαζόμενους). http://www.socialeconomy.eu.org/IMG/pdf/executive-summary-for-publication_en.pdf pp.31-34

Οι κυριότεροι Φορείς Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα παρουσιάζονται κατά αλφαβητική σειρά στον Πίνακα 1.

Πίνακας 1: Φορείς Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα

Αγροτικοί Σύλλογοι (Ν. 1361/1983, 4015/2011)
Αγροτικοί Συνεταιρισμοί (Ν. 2810/2000, 4015/2011)
Αθλητικά Σωματεία (Ν. 2858/2000)
Αλληλοασφαλιστικοί Συνεταιρισμοί (Ν. 3557/2007)
Ανώνυμες Εταιρείες υπό την ιδιοκτησία οργανισμών της Κοινωνικής Οικονομίας
Αστικές Μη Κερδοσκοπικές Εταιρείες (ΑΚ 741-784)
Αστικοί Συνεταιρισμοί (Ν. 1667/1986, 2076/1992, 2166/1993, 2515/1997)
Γυναικείοι Αγροτουριστικοί Συνεταιρισμοί (Ν.1541/1985)
Δασικοί Συνεταιρισμοί (Ν. 2810/2000)
Διεπαγγελματικές Οργανώσεις (Ν.2732/1999, 4015/2011)
Ενώσεις και Ταμεία Αλληλοβοηθείας (Ν. 281/1914)
Ενώσεις Χωρίς Νομική Προσωπικότητα (ΑΚ 107)
Ερανικές Επιτροπές (ΑΚ 121-126, Ν. 5101/1931)
Εργατικές Ενώσεις-Εργατικά Συμβούλια-Εργατικά Σωματεία (Ν. 1264/1982, 1767/1988)
Ευρωπαϊκοί Όμιλοι Οικονομικού Σκοπού (ΠΔ 38/1992)
Ευρωπαϊκοί Συνεταιρισμοί –Ευρωπαϊκές Συνεταιριστικές Εταιρείες (ΕΚ 1435/2003)
Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (Ν. 4019/2011)
Κοινωνική Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης (Ν. 2716/1999)
Κυνηγετικά και Φιλοδασικά Σωματεία (Ν. 177/1975)
Μη Κερδοσκοπικά Ιδρύματα Ιδιωτικού Δικαίου (ΑΚ 108-121, Ν. 2039/1939)
Οικοδομικοί Συνεταιρισμοί (ΠΔ 17/1984, 93/1987, 2/1988, 23/1990, 448/1991)
Οργανισμοί Γονέων (Ν. 1566/1985)
Πιστωτικοί Συνεταιρισμοί (Ν. 1667/1986, 2076/1992, 3601/2007)
Σωματεία (ΑΚ 78-106)
Ταμεία Επαγγελματικής Ασφάλισης (Ν. 3039/2002)
Τοπικά Συμβούλια Νέων (Ν. 3443/2006)
Φιλανθρωπικές Λέσχες (Ν. 1111/1971)
Φοιτητικοί Σύλλογοι (Ν.1566/1985)

Πηγή: Νασιούλας Ι. (2013), Κοινωνικές Επιχειρήσεις, Clusters & Δίκτυα Κοινωνικής Οικονομίας, σ.109110

Με βάση νεώτερα δεδομένα του 2014, όπως αυτά παρουσιάστηκαν σε συνέδριο στη Θεσσαλονίκη με θέμα την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα, στην Ελλάδα, έχουν δημιουργηθεί 470 Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, αριθμός που υστερεί σημαντικά σε σχέση με άλλες χώρες, όπου ο τομέας είναι ανεπτυγμένος περίπου 30 χρόνια (Vorgia, 2014). Αντίστοιχα, το Μάιο του 2014, στο Μητρώο Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας ήταν εγγεγραμμένες 515 Κοιν.Σ.Επ. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση αυτών εντοπίζεται γύρω από τα δύο μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα και Θεσσαλονίκη), και στην συντριπτική τους πλειοψηφία αφορούν Κοιν.Σ.Επ. συλλογικού και παραγωγικού σκοπού (80%), κοινωνικής φροντίδας (20,6%) και ένταξης (0,5%).

1.2 ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Την κεντρική θέση στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας κατέχει, κατά γενική ομολογία, και σύμφωνα με τον ορισμό της Ε.Ε., η κοινωνική επιχείρηση, η οποία ορίζεται ως το αποτέλεσμα επιχειρηματικού εγχειρήματος μιας ομάδας ανθρώπων ή ενός κοινωνικού επιχειρηματία με ένα σαφώς προσδιορισμένο κοινωνικό σκοπό. Η κοινωνική επιχείρηση διοικείται με επιχειρηματικό τρόπο και πασχίζει διαρκώς για την διατήρηση της ισορροπίας της κοινωνικής και οικονομικής της διάστασης. Μπορεί να ονομάζεται και να έχει καταχωρηθεί ως συνεταιρισμός, ένωση, φιλανθρωπικό ίδρυμα, ιδιωτική επιχείρηση μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα κτλ. ανάλογα με την εκάστοτε ισχύουσα εθνική νομοθεσία. Το κύριο στοιχείο ωστόσο που τις διαφοροποιεί από τις παραδοσιακές ενώσεις ή τα φιλανθρωπικά ιδρύματα είναι ότι μέρος των εισοδημάτων τους προέρχεται από την εμπορική δραστηριότητα και συναλλαγές που αναπτύσσουν για κοινωνικό -πάντα- σκοπό, αντί να εξαρτώνται από επιχορηγήσεις και δωρεές (Οδηγός ΕΕ, 2013, 31-33). Η ύπαρξη θετικού κοινωνικού αντίκτυπου, η επίλυση κοινωνικών προβλημάτων και οι υπηρεσίες κοινωνικής ωφέλειας και όχι το κέρδος είναι ο απώτερος σκοπός και στόχος αυτής της επιχειρηματικής μορφής.

Συνήθως οι δημιουργοί της Κ.Ε έχουν μια ψήφο και έτσι έχουν λόγο στη διοίκηση σύμφωνα με το καταστατικό. Παράλληλα, συνεταιίρος μπορεί να είναι οποιοσδήποτε: άνεργος, επιχειρηματίας, συνταξιούχος, εργαζόμενος, ή ακόμη και δημόσιος υπάλληλος. Αυτή η πολυσυμμετοχικότητα διασφαλίζει κατά κάποιο τρόπο και την εγγύτητα τους στις πραγματικές ανάγκες των τοπικών κοινωνιών (Γεώργιας, 2013, 8). Οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις διανέμουν ένα ποσοστό των κερδών τους στους εργαζόμενους επιπλέον του μισθού τους. (Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις, <http://koinsep.gr/socialcooperative-enterprise>). Ωστόσο, οι κοινωνικές επιχειρήσεις μπορούν να συνδυάζουν χρηματικούς και μη-χρηματικούς πόρους, έμμισθη ή εθελοντική εργασία. Επομένως, η δραστηριότητα που αναπτύσσεται σ' αυτές ενέχει ένα ελάχιστο ποσοστό έμμισθης εργασίας.

Η προσφορά τους στην ευρύτερη κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη σχετίζεται με την :

- Παροχή πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες (κοινωνικές, εκπαιδευτικές, υγείας) στις τοπικές κοινότητες
- Συνεισφορά στην ισορροπημένη χρήση τοπικών πόρων με την ευρεία συμμετοχή τοπικών φορέων
- Συμβολή στην προώθηση πρωτοβουλιών ενίσχυσης της τοπικής κοινότητας στη

στρατηγική λήψη αποφάσεων

- Δημιουργία νέων θέσεων εργασίας με ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας αδύναμων κατηγοριών ατόμων.

Τομείς δραστηριοποίησης των Κ.Ε. είναι οι εξής:

Δημιουργική & Πράσινη Επιχειρηματικότητα: παραγωγή και προσφορά προϊόντων που ευεργετούν το περιβάλλον, όπως βιώσιμες αγροκαλλιέργειες, ανανεώσιμη ενέργεια

Web Επιχειρηματικότητα: χρησιμοποιεί την τεχνολογία για την ικανοποίηση κοινωνικο-πολιτιστικών στόχων

Blue Επιχειρηματικότητα: Επιχειρήσεις που στοχεύουν στη 'γαλάζια' ανάπτυξη για την βιώσιμη ανάπτυξη του θαλάσσιου και ναυτιλιακού κλάδου, όπως θάλασσες κ ωκεανοί, αλιεία, παράκτιος τουρισμός, ενέργεια ωκεανού

Τουρισμός: με στόχο την τοπική βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη, ποικίλες δραστηριότητες, βιωματικού, γαστρονομικού τουρισμού, πολιτιστικού, θρησκευτικού κι eco-τουρισμού

Δημιουργική Οικονομία Πολιτισμός & Τέχνη: Επιχειρηματικά εγχειρήματα που δημιουργούν ή εκμεταλλεύονται πληροφορίες και γνώση προωθώντας την ανθρώπινη δημιουργικότητα, όπως διαφήμιση, τέχνη, αρχιτεκτονική, δημιουργία, μόδα, ταινία, μουσική, εκδόσεις, E&A, παιχνίδια, παιδικά παιχνίδια,

Ανταλλακτική οικονομία: απευθείας ανταλλαγή προϊόντων και υπηρεσιών, χωρίς τη χρήση νομίσματος μέσα από συλλεκτικές πλατφόρμες με στόχο τη διατήρηση του εμπορίου σε περιόδους που το χρήμα δεν είναι διαθέσιμο

ΜΚΟ: Μη κυβερνητικές οργανώσεις με στόχο τη δημιουργία θετικού αντίκτυπου στην ανθρωπότητα, όπως προστασία περιβάλλοντος, προάσπιση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, αναπτυξιακά έργα σε περιοχές κρίσης.

Κοινωνικά Κινήματα: Δράσεις ομάδων ατόμων ή οργανισμών για την επίτευξη κοινωνικών και πολιτικών αλλαγών

Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.)

Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, η πλέον διαδομένη μορφή κοινωνικής επιχείρησης είναι κ Κοιν. Σ. Επ. Συγκεκριμένα, στο άρθρο 2, παρ.1, του Ν.4019/2011) αναφέρεται:

«Θεσπίζεται η Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.) ως φορέας της

Κοινωνικής Οικονομίας. Είναι αστικός συνεταιρισμός με κοινωνικό σκοπό και διαθέτει εκ του νόμου την εμπορική ιδιότητα. Τα μέλη της Κοιν.Σ.Επ., μπορούν να είναι είτε φυσικά πρόσωπα είτε φυσικά πρόσωπα και νομικά πρόσωπα. Τα μέλη της συμμετέχουν σε αυτήν με μια ψήφο, ανεξάρτητα από τον αριθμό των συνεταιριστικών μερίδων που κατέχουν».

Η Κοιν.Σ.Επ. επομένως έχει την εμπορική ιδιότητα, δηλαδή επιτρέπεται να παρουσιάζει κέρδη τα οποία και επανεπενδύει προς επίτευξη των κοινωνικών της σκοπών και το μεγαλύτερο μέρος των εσόδων της αντλείται από την προσφορά αγαθών και υπηρεσιών στην ελεύθερη αγορά.

Στο άρθρο 2, παρ.2, οι Κοιν.Σ.Επ. κατηγοριοποιούνται, ανάλογα με τον ειδικότερο σκοπό τους, στις εξής:

α) Επιχειρήσεις που αφορούν στην οικονομικοκοινωνική ένταξη ατόμων ευάλωτων ομάδων πληθυσμού σε ποσοστό τουλάχιστον 40% επί του συνόλου των εργαζομένων σε αυτές.

β) Κοινωνικής Φροντίδας, οι οποίες αφορούν στην παραγωγή και παροχή αγαθών καθώς και προϊόντων -υπηρεσιών υγείας και κοινωνικής πρόνοιας σε συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού (ηλικιωμένοι, βρέφη και παιδιά, άτομα με αναπηρία και χρόνιες παθήσεις).

γ) Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού, με στόχο την παραγωγή και παροχή προϊόντων/υπηρεσιών για την ικανοποίηση των αναγκών της συλλογικότητας (πολιτισμός, περιβάλλον, οικολογία, εκπαίδευση, αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων κτλ.) που προάγουν το τοπικό και συλλογικό συμφέρον, την προώθηση της απασχόλησης, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης.

2.0 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ

Η διεθνής βιβλιογραφία αλλά και οι πρωτοβουλίες της Ε.Ε. καθιστούν κομβικό το ρόλο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας όσο αφορά την κοινωνική συνοχή κι ευημερία, την αιεφόρο ανάπτυξη αλλά και την βελτίωση της οικονομικής θέσης ιδιαίτερα των ευάλωτων περιοχών όπως οι ορεινές και απομονωμένες περιοχές. Παρόλα αυτά, όπως αναφέρθηκε και στο θεωρητικό μέρος, η ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα βρίσκεται σε εμβρυακή κατάσταση. Η απόφαση παρακίνησης κι ενθάρρυνσης των κατοίκων της ορεινής περιοχής του Δήμου Πύλης αποτελεί εγχείρημα στρατηγικής σημασίας. Η πολυδιάστατη κρίση των τελευταίων ετών, καθιστά επιβεβλημένη την διερεύνηση και ολοκληρωμένη τεκμηρίωση αυτής της αναπτυξιακής προσέγγισης ώστε να ανταποκριθεί στις πραγματικές ανάγκες και να περιγράψει την πλέον ορθή εφαρμογή της.

Η ίδρυση μιας κοινωνικής επιχείρησης διαφέρει σημαντικά από εκείνη μιας επιχείρησης με τη συνήθη οικονομική έννοια, επειδή ακριβώς συνδυάζει την κοινωνική διάσταση με τους συνήθεις επιχειρηματικούς στόχους. Επομένως μια κοινωνική επιχείρηση **απαιτεί κοινωνικό κι όχι εμπορικό επιχειρηματικό σχέδιο** (Pearce, "Social Enterprise in Any Town"). **Συνεκδοχικά, μια μελέτη σκοπιμότητας ενθάρρυνσης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας σε μια περιοχή θα πρέπει να είναι περισσότερο κοινωνική παρά εμπορική.**

Ένα άλλο σημαντικό θέμα είναι η υπόδειξη των μορφών κοινωνικής επιχειρηματικότητας που αρμόζουν στην ιδιομορφία της περιοχής στο συγκεκριμένο χρονικό και κοινωνικοπολιτικό γίνεσθαι. Μέτρο και κριτήριο σε κάθε περίπτωση θα είναι το μέγιστο συνολικό όφελος και η καλύτερη εξυπηρέτηση των κοινωνικών συμφερόντων της τοπικής κοινωνίας. Για το σκοπό αυτό, θα ληφθούν υπόψη οι πόροι, οι δυνατότητες και οι δραστηριότητες της περιοχής όπως καταγράφηκαν στο πλαίσιο άλλου παραδοτέου (Π.Ε. 1) του παρόντος ερευνητικού έργου. Επιπλέον, εξετάσθηκε η ευρύτερη στάση των κατοίκων της περιοχής όσο αφορά στην επιχειρηματικότητα γενικά και πιο συγκεκριμένα την κοινωνική επιχειρηματικότητα, καθώς και οι επιχειρηματικές ικανότητες και δεξιότητες που χαρακτηρίζουν τους επιχειρηματίες της περιοχής. Στο πλαίσιο της παρούσας μελέτης θα εξεταστούν κατηγορίες δράσεων όπως πολιτιστικές, περιβαλλοντικές, γεωργοκτηνοτροφικές καθώς και η παροχή κοινωνικών υπηρεσιών ώστε να προταθεί το βέλτιστο σενάριο ανάπτυξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας στο Δήμο Πύλης.

Ο Δήμος Πύλης είναι κύρια ορεινός με έντονο δημογραφικό πρόβλημα και σημάδια παρακμής εξαιτίας της μακροχρόνιας κρίσης. Η τοπική οικονομία και η απασχόληση βασίζεται στον πρωτογενή τομέα και κυρίως τη γεωργία σε αλληλεξάρτηση με την κτηνοτροφία των ορεινών της περιοχής. Η σημερινή κατάσταση όμως χαρακτηρίζεται από τον μικρό γεωργικό κλήρο, την έλλειψη βασικών υποδομών και πληροφόρησης, το μικρό μέσο μέγεθος εκμετάλλευσης και το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης των αγροτών. Ο κύριος όγκος των δασών εντοπίζεται στους ορεινούς δήμους με αρκετά δάση της περιοχής να είναι υποβαθμισμένα. Παράλληλα, παρουσιάζει μία έντονη πολιτιστική και πολιτισμική φυσιογνωμία με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που όμως δεν έχουν αξιοποιηθεί.

Η εστίαση επομένως της μελέτης θα είναι στην δημιουργία ενός οράματος που θα ανταποκρίνεται στις πραγματικές κοινωνικές ανάγκες αλλά και τις δυνατότητες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της περιοχής όσον αφορά εφικτά και δόκιμα κοινωνικά επιχειρηματικά εγχειρήματα.

Οι βασικοί **στρατηγικοί στόχοι** και τα **κριτήρια μέτρησης** της επιτυχούς εφαρμογής είναι οι παρακάτω:

Στρατηγικοί στόχοι	Κριτήρια μέτρησης
Αύξηση της ανταγωνιστικότητας της περιοχής με κοινωνικά οφέλη	Μείωση ανέργων / αύξηση θέσεων εργασίας
Ανάδειξη των πόρων της περιοχής	Αύξηση των εξαγωγών τοπικών προϊόντων, αύξηση των τουριστών
Βελτίωση της ζωής των κατοίκων της περιοχής	Δημιουργία κοινωνικών υποστηρικτικών δομών (κοινωνικές, εκπαιδευτικές, υγείας)
Προστασία του περιβάλλοντος	Ενδεικτικά, υλοποίηση προγραμμάτων αναδάσωσης και λήψης μέτρων προστασίας
Ενδυνάμωση της τοπικής κοινότητας σε διοικητικό επίπεδο	Επίτευξη στόχων με αποφάσεις σε επίπεδο κεντρικών κρατικών φορέων

Πίνακας 2: Στρατηγικοί στόχοι και κριτήρια μέτρησης

Επιμέρους προκαταρκτικοί στόχοι που δύνανται να παρέχουν μετρήσιμα αποτελέσματα για τη στήριξη των άνω στρατηγικών στόχων μπορεί να θεωρηθούν οι κάτωθι:

1. Η δημιουργία νέων ευκαιριών για τους κατοίκους της περιοχής με παράλληλη μείωση των φραγμών εισόδου
2. Η καλύτερη μόχλευση των ευκαιριών που προσφέρει η περιοχή (τοπίο, ποιότητα γης, τουρισμός κ.ο.)
3. Η αλληλεπίδραση των κοινωνικών επιχειρήσεων ώστε να επιτευχθούν οικονομίες κλίμακας (λογιστήριο, αποθήκες, γραμματείς, ΤΠΕ κ.α.),
4. Η πρόσβαση σε υλικούς πόρους
5. Η πρόσβαση σε άυλους πόρους και κύρια η ανάπτυξη και διάχυση γνώσης, η παροχή εξειδικευμένων γνώσεων κι εργαλείων,
6. Η δημιουργία δικτύσεων (προμηθευτές, πελάτες, συνεργασίες ή και πηγές κεφαλαίου) και η δυνατότητα παροχής Mentoring
7. Ο συντονισμός δράσεων εξωστρέφειας με αύξηση της αναγνωρισιμότητας των νέων επιχειρήσεων στην αγορά
8. Οι συνεργασίες με υπάρχουσες επιχειρήσεις με κοινά οφέλη
9. Η βελτίωση των δασών, η εξασφάλιση της αειφορίας τους
10. Η αξιοποίηση ανανεώσιμων μορφών ενέργειας και η καλή διαχείριση του νερού
11. Η ενδυνάμωση της τοπικής φωνής για αναπτυξιακά μέτρα στην περιοχή

Τα άνω κριτήρια απόδοσης δεν αποτελούν έναν εξαντλητικό κατάλογο. Παρέχουν όμως μια βάση για την εκτίμηση των οφελών ανάπτυξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην περιοχή κι επιλέχθηκαν ως τα πλέον αντικειμενικά και μετρήσιμα. Οπωσδήποτε υπάρχει και ικανός αριθμός υποκειμενικών μέτρων και κριτηρίων, τα οποία πιθανά να ληφθούν υπόψη σε μια επικείμενη μελέτη αξιολόγησης μετά την εγκαθίδρυση του θεσμού στην περιοχή.

3. ΣΧΕΔΙΟ ΔΡΑΣΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟ ΠΥΛΗΣ

3.1 ΓΕΝΙΚΑ

Ο γενικός σκοπός του Σχεδίου Δράσης, είναι η ανάδειξη, ο σχεδιασμός ενεργειών που θα πρέπει να υλοποιηθούν, με γνώμονα την διαδικασία δημιουργίας προϋποθέσεων ίδρυσης και ανάπτυξης κοινωνικών επιχειρήσεων στην ορεινή περιοχή του Δήμου Πύλης. Το Σχέδιο Δράσης, κατά κύριο λόγο, θα προσδιορίζει τις ενέργειες που θα πρέπει να υλοποιηθούν για να επιτευχθούν συγκεκριμένοι στόχοι οι οποίοι και αποτυπώθηκαν μαζί με τα χαρακτηριστικά αλλά και τους περιορισμούς του Σχεδίου Δράσης, προκειμένου αυτό να διαμορφωθεί στη βάση προκαθορισμένου πλαισίου.

Το Σχέδιο Δράσης θα λαμβάνει υπόψη και την πρόταση δημιουργίας αντίστοιχης θερμοκοιτίδας όπως αυτή περιγράφηκε και προτάθηκε στο παραδοτέο Π.Ε. 5.1. Επιπλέον, καθώς η δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων στην περιοχή είναι σχετικά νέος και όχι καθολικά αποδεκτός θεσμός, θα πρέπει να προταθούν δράσεις και μέτρα για την καλλιέργεια της αποδοχής του από την τοπική κοινότητα. Επομένως, αρχικά θα πρέπει να διαδοθεί ο ρόλος και η χρησιμότητα του θεσμού, ώστε να εμπεδωθεί στην τοπική κουλτούρα και να προσελκύσει υποψήφιους για κοινωνικά επιχειρηματικά εγχειρήματα. Επιπλέον, θα πρέπει να είναι μακροπρόθεσμο, εφόσον μια τέτοια προσπάθεια απαιτεί χρόνο επώασης κι ανάπτυξης των πρώτων εγχειρημάτων για να υπάρξουν απτά αποτελέσματα και οφέλη στην ευρύτερη τοπική κοινωνία.

Ειδικότερα, η μελέτη σκιαγραφεί τις δραστηριότητες και ενέργειες για την ίδρυση κοινωνικών επιχειρήσεων (ΚοινΕπ) στις περιοχές του Δήμου Πύλης και πιο συγκεκριμένα στους παρακάτω άξονες:

- Προσδιορισμός αντικειμένου - αποστολής και στόχων των ΚοινΕπ
- Προτάσεις των πλέον βιώσιμων εναλλακτικών μορφών ΚοινΕπ
- Τρόποι και βήματα καλλιέργειας και αποδοχής του θεσμού από τους κατοίκους της περιοχής
- Ο ρόλος του ΟΤΑ και άλλων φορέων (προτεινόμενη θερμοκοιτίδα ΚοινΕπ)
- Θέσπιση κριτηρίων επιτυχίας του θεσμού της κοινωνικής επιχειρηματικότητας κύρια στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές του Δήμου Πύλης

Θα πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η έννοια της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι

πρακτικά άγνωστη στην περιοχή (σύμφωνα και με το αντίστοιχο παραδοτέο του ΑΙΘΗΚΟΣ). Η καθιέρωσή του και η επίτευξη των στόχων που θα τεθούν στην παρούσα μελέτη - προκειμένου να εξασφαλιστεί η ουσιαστική λειτουργία του θεσμού και η βιωσιμότητά του, θα εξαρτηθεί σημαντικά από τις πρωτοβουλίες που θα ληφθούν για τη διάδοση του ρόλου και της αξίας των ΚοινΕπ ώστε να προσελκύσει σημαντικό αριθμό ενδιαφερομένων με όλα τα οφέλη που συνεπάγεται η κρίσιμη μάζα ΚοινΕπ στην περιοχή.

3.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΟΥ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

Οι επιχειρήσεις κάθε μορφής, δημιουργούνται και αναπτύσσονται, μέσα σ' ένα «επιχειρηματικό περιβάλλον», το οποίο επηρεάζει και επηρεάζεται από διάφορους παράγοντες όπως οι διαθέσιμοι πόροι το τοπικό – περιφερειακό οικονομικό σύστημα, οι τεχνολογικοί, πολιτικοί και θεσμικοί παράγοντες που διαμορφώνουν το θεσμικό πλαίσιο και επίσης οι κοινωνικοί εκείνοι παράγοντες που διαμορφώνουν το γενικό κοινωνικό πλαίσιο (Καραγιάννης, Κορρές, & Ζαρίφης, 2001). Στο πλαίσιο διερεύνησης της ανάπτυξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας στο Δήμο Πύλης, η ανάλυση του περιβάλλοντος έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον και σημασία για τη βιωσιμότητα, την εξέλιξη και την ανάπτυξη εγχειρημάτων κοινωνικής φύσης

Η μελέτη της θερμοκοιτίδας αναφέρεται στο Δήμο Πύλης, Περιφερειακής Ενότητας Τρικάλων, στην Περιφέρεια Θεσσαλίας και πιο συγκεκριμένα στις ορεινές περιοχές του Δήμου. Ο δήμος Πύλης καταλαμβάνει μια «γεωγραφική ζώνη» στο νοτιοδυτικό μέρος της Περιφερειακής Ενότητας Τρικάλων. Περιλαμβάνει ορεινά και πεδινά (δυναμικά) τοπικά διαμερίσματα, σύμφωνα με την Οδηγία 75/268/ΕΟΚ. Συνολικά περιλαμβάνει 43 από το σύνολο των 146 τοπικών και κοινοτικών διαμερισμάτων της Π.Ε.. Τρικάλων. Από τα 43 τα 33 χαρακτηρίζονται ως ορεινά (87,38%) και τα 10 ως δυναμικά (πεδινά).

Εικόνα 1: Η περιοχή της έρευνας

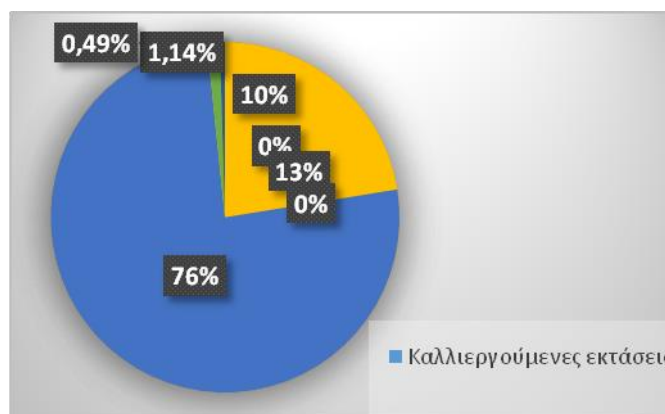
Ο συνολικός πληθυσμός της περιοχής, με βάση τα προσωρινά αποτελέσματα της απογραφής της ΕΣΥΕ του 2011, ανέρχεται σε 14.210 κατοίκους με δείκτη γήρανσης 1,65 (στα 100 παιδιά αντιστοιχούν 165 άτομα τρίτης ηλικίας). Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός ανέρχεται στα 5.880 άτομα με 805 ανέργους (2014).

Αναφορικά με τις χρήσεις γης στο Δήμο Πύλης, το συντριπτικά μεγαλύτερο ποσοστό (75,92%) καταλαμβάνουν τα δάση και ακολουθούν οι βοσκότοποι με ποσοστό περίπου 12,54%. Η κάλυψη από καλλιεργούμενες εκτάσεις αφορά σε ποσοστό 9,90% της συνολικής έκτασης της περιοχής, ενώ η κάλυψη από νερά ανέρχεται σε ποσοστό περίπου 1,14%.

Η τοπική οικονομία και η απασχόληση βασίζεται στον **πρωτογενή τομέα** και κυρίως τη γεωργία σε αλληλεξάρτηση με την κτηνοτροφία των ορεινών της περιοχής. Αρκετά δάση της περιοχής είναι υποβαθμισμένα. Η αξιοποίηση των δασικών εκτάσεων της περιοχής περιορίζεται στην παραγωγή δασικών προϊόντων και συγκεκριμένα ξυλείας και βοσκήσιμης ύλης. Ακόμη, στην περιοχή του Δήμου Πύλης δραστηριοποιείται μεγάλος αριθμός μεταποιητικών επιχειρήσεων ξύλου και συγκεκριμένα 4 επιχειρήσεις στο λιανικό εμπόριο καυσόξυλου, 21 επιχειρήσεις κατασκευής ξύλινων επίπλων, 8 επιχειρήσεις στο εμπόριο ξυλείας, 38 ξυλουργεία και 4 επιχειρήσεις εμπορίας και εξαγωγής ξυλείας.

Οι μεγάλες καλλιέργειες (σιτάρι, καλαμπόκι, βαμβάκι, κτηνοτροφικά φυτά, πεπόνια, καρπούζια) καταλαμβάνουν το 77% της καλλιεργούμενης έκτασης, και το υπόλοιπο 23% μοιράζεται στις δενδρώδεις καλλιέργειες (5%), λαχανικά (6%) και τα αμπέλια 3%. Τα ενεργειακά φυτά και γενικότερα τα μη εδώδιμα φυτά (non food), φαίνεται να προσφέρουν μια διέξοδο στην κατεύθυνση της διατήρησης της γεωργικής δραστηριότητας σε περιοχές της. **Η σχέση αλληλεξάρτησης της γεωργίας με το κτηνοτροφικό τομέα είναι ιδιαίτερα σημαντική για την παραγωγική δομή της τοπικής οικονομίας.** Τα προγράμματα των νέων γεωργών που υλοποιούνται κατά την προγραμματική περίοδο 2014–2020 μπορούν να βελτιώσουν περαιτέρω την παρούσα κατάσταση.

Στις αδυναμίες που εντοπίζονται στον τομέα της γεωργίας και αποτελούν ανασταλτικούς παράγοντες για την περαιτέρω ανάπτυξης της συγκαταλέγονται, το μικρό και μεσαίο μέγεθος των εκμεταλλεύσεων που χαρακτηρίζουν τη σημερινή κατάσταση, ο μεγάλος ηλικιακά πληθυσμός που χαρακτηρίζει τους αγρότες της περιοχής, την έλλειψη βασικών υποδομών και πληροφόρησης καθώς και το χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης των αγροτών.

Εικόνα 2: Ποσοστιαία κατανομή των χρήσεων γης στο Δήμο Πύλης.

Ο δευτερογενής τομέας στην περιοχή χαρακτηρίζεται από μικρή βιοτεχνική δραστηριότητα και βιομηχανική. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των μεταποιητικών μονάδων του Δήμου Πύλης είναι η συσχέτιση του επιχειρηματικού τους αντικειμένου με την εκμετάλλευση, επεξεργασία και αξιοποίηση των παραγόμενων από τον πρωτογενή τομέα προϊόντων, κυρίως για την παραγωγή τυροκομικών προϊόντων και προϊόντων ξύλου –επίπλου. Στην υπό μελέτη περιοχή δραστηριοποιούνται 24 βιομηχανίες ξύλου και προϊόντων από ξύλο, 24 βιοτεχνίες κατασκευής επίπλων και 1 μονάδα παραγωγής χαρτοπολτού, χαρτιού και προϊόντων από χαρτί. Κυρίως, τα παραγόμενα προϊόντα ξύλου διατίθενται σε τοπικούς και εθνικούς μεταποιητές, ενώ οι εξαγωγές είναι περιορισμένες. Η πλειοψηφία των επιχειρήσεων του μεταποιητικού τομέα ανήκει στους κλάδους των βιοτεχνιών ειδών διατροφής. Οι υπόλοιπες δραστηριότητες έχουν σχέση με την ικανοποίηση των τοπικών αναγκών.

Τα μεταποιημένα αγροτικά προϊόντα για τα οποία υπάρχει σήμερα εξαγωγική δραστηριότητα είναι κυρίως τα γαλακτοκομικά, το κρασί, το τσίπουρο, διάφορα εδέσματα, γλυκά του κουταλιού, ξηροί καρποί κ.α..

Στα δυνατά σημεία του δευτερογενή τομέα είναι ο αρμονικός συνδυασμός της παράδοσης και της τεχνολογικής προόδου.

Στις αδυναμίες του Δευτερογενή Τομέα Παραγωγής εμφανίζεται η μικρότερη συγκέντρωση του εργατικού δυναμικού. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από λίγες επιχειρήσεις μικρού μεγέθους που στη μεγάλη πλειοψηφία τους είναι οικογενειακές. Σε ότι αφορά στις εξαγωγές των νωπών αγροτικών προϊόντων, αυτές βασίζονται σε μεμονωμένες ιδιωτικές πρωτοβουλίες.

Η συμμετοχή του **Τριτογενή τομέα** στην συνολική απασχόληση στο Δήμο Πύλης είναι 43,8%. Από το 1992 έως το 2006 παρουσιάζεται μια αύξηση στα τουριστικά καταλύματα της τάξης του 60% στην περιοχή η οποία σταμάτησε με την κρίση με πτωτικές τάσεις. Ο κύριος όγκος των τουριστικών καταλυμάτων παρατηρείται στην Ελάτη (41), στο Νεραϊδοχώρι (11), στο Περούλι (10) και στην Πύλη (5).

Δυνατά σημεία του τομέα του τουρισμού στο Δήμο Πύλης είναι :

- ✓ **Το Χιονοδρομικό κέντρο στην περιοχή Περούλιου** με κατάλληλες κτιριακές υποδομές (εστιατόριο-αναψυκτήριο, αποθήκες, γκαράζ μηχανημάτων).
- ✓ **Ορεινά καταφύγια:** το καταφύγιο του Κόζιακα (Δ.Δ. Ελάτης-Δήμος Αιθίων, υψόμετρο 1.720 μέτρα).
- ✓ **Ιππικά κέντρα:** στην τοποθεσία «Περούλιώτικα λιβάδια» του Δ.Δ. Περούλιου (Δήμος Αιθίων).
- ✓ **Δίκτυο ορειβατικών μονοπατιών Κόζιακα** κατά μήκος της κορυφογραμμής του Κόζιακα, από την Πύλη ως την Καλαμπάκα και Ευρωπαϊκό μονοπάτι υπερσυννοριακών διαδρομών E4.
- ✓ **Μουσείο Τοπικής Λαογραφικής Συλλογής στο Δ.Δ Πύρας**, που στεγάζεται στο κτίριο του παλιού δημοτικού σχολείου του χωριού.
- ✓ **Λαογραφικό Μουσείο Πιαλείας**, που στεγάζεται στο κτίριο του παλιού δημοτικού σχολείου του χωριού (1950).

Πολυάριθμα είναι και τα μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς που υπάρχουν στην περιοχή και αποτελούν πόλο έλξης για τους επισκέπτες. Σε αυτά συγκαταλέγονται, κυρίως, ιεροί ναοί, αρχαιολογικοί χώροι, γέφυρες παραδοσιακής κατασκευής και λείψανα αρχαίων τειχών

Εκτενέστερη ανάλυση της συνθετικής διάγνωσης του επιχειρησιακού και κοινωνικού περιβάλλοντος του Δήμου Πύλης δίνεται στα παραδοτέα του ερευνητικού έργου ΑΙΘΗΚΟΣ Π.Ε. 1.1, Π.Ε. 1.2, και Π.Ε. 2.1. και δεν επαναλαμβάνεται στην παρούσα έρευνα. Θα πρέπει όμως να αναφερθεί και να τονισθεί ότι η περιοχή του Δήμου Πύλης πλήττεται από την ανεργία και την μείωση και γήρανση του πληθυσμού σημαντικά, ενώ διαθέτει υποδομή για ανάπτυξη επιχειρηματικότητας κάθε μορφής (κύρια των χαμηλών κλάδων τεχνολογίας). Και στους τρεις παραγωγικούς τομείς οι υφιστάμενες

επιχειρήσεις είναι πολύ μικρές και λόγω του μικρού μεγέθους τους δεν μπορούν να πετύχουν οικονομίες κλίμακας γεγονός που θα καθιστούσε τα προϊόντα τους ανταγωνιστικά τόσο απέναντι στα προϊόντα των χωρών χαμηλού εργατικού κόστους όσο και στα προϊόντα των ανεπτυγμένων χωρών.

3.3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΗΣ ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ

3.3.1. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ - SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ

Η ανάλυση SWOT αποτελεί εργαλείο στρατηγικού σχεδιασμού, το οποίο χρησιμοποιείται για την ανάλυση του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος του Δήμου, ώστε να εξετασθεί η θέση της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην περιοχή. Κατά τη διαδικασία της SWOT ανάλυσης επισημάνθηκαν οι δυνατότητες (Strengths) και τα προβλήματα/ανάγκες (Weaknesses) του Δήμου όσο αφορά στην επιχειρηματικότητα της περιοχής και τον αντίκτυπο αυτή στην κοινωνική διάσταση και ευημερία των κατοίκων της, καθώς και οι ευκαιρίες (Opportunities) και οι περιορισμοί (Threats) που υπάρχουν στο εξωτερικό περιβάλλον σε σχέση πάντα με την δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων.

Οι δυνατότητες και τα προβλήματα/ανάγκες για την ανάλυση SWOT προκύπτουν μέσω της αξιολόγησης της υφιστάμενης κατάστασης των στοιχείων που συγκροτούν το εσωτερικό περιβάλλον του Δήμου π.χ. το φυσικό περιβάλλον, τις υφιστάμενες επιχειρήσεις και τη θέση των επιχειρηματιών ως προς τις ευκαιρίες και απειλές, τις υποδομές, τις προσφερόμενες υπηρεσίες, το πολιτιστικό περιβάλλον, την ιστορικότητα της περιοχής, το γενικότερο επίπεδο απασχόλησης πέρα από τους βασικούς τομείς οικονομικής δραστηριότητας κλπ.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ & ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

- Η οικονομική ύφεση στην Ελλάδα
- Οι αρνητικές συνέπειες των πολιτικών λιτότητας που συμπύεσαν το διαθέσιμο προς κατανάλωση εισόδημα με αποτέλεσμα τη μείωση του εσωτερικού τουρισμού και πολλά προβλήματα βιωσιμότητας των τοπικών επιχειρήσεων και των τριών τομέων.
- Οι αδυναμίες των τοπικών δημόσιων φορέων όσο αφορά στην στήριξη της επιχειρηματικότητας

- Έντονο πρόβλημα γραφειοκρατίας για την έναρξη της λειτουργίας μιας νέας επιχείρησης αλλά και κατά τη διάρκεια λειτουργίας της
- Η ελλιπέστατη συνεργασία και γενικότερα δικτύωση μεταξύ των Επιχειρήσεων και του Δήμου αλλά και συχνά η έλλειψη πρόθεσης συνεργασίας και σχετικής κουλτούρας
- Η Έλλειψη φορέων κλαδικών ή άλλων για την ανάδειξη και προώθηση των προϊόντων της περιοχής και γενικότερα την προβολή του
- Περιορισμένη διείσδυση της Κοινωνίας της Πληροφορίας και υιοθέτηση και μεγέθυνση των Τεχνολογιών Πληροφοριών και Επικοινωνιών
- Αναγκαιότητα ολοκλήρωσης υποδομών
- Η έλλειψη ικανοποιητικής παιδείας σε θέματα επιχειρηματικότητας στην περιοχή
- Απουσία κρίσιμης μάζας οργανωμένης και ισχυρής ζήτησης για την ανάπτυξη των υφιστάμενων επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Οι ομοειδείς επιχειρήσεις δεν συνεργάζονται μεταξύ τους ώστε να επιτύχουν οικονομίες κλίμακας ή περισσότερη διαφήμιση κπλ.
- Έλλειψη οργανωμένων εξαγωγικών καναλιών και πρωτοβουλιών
- Έλλειψη βασικών υποδομών και πληροφόρησης καθώς και χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης των αγροτών.
- Εξαιρετικά μικρή συγκέντρωση εργατικού δυναμικού.
- Συνολική αρνητική ψυχολογία λόγω της παρατεταμένης κρίσης
- Έλλειψη κοινωνικών δομών και κουλτούρας κοινωνικής ευθύνης
- Χαμηλός βαθμός μεταποίησης
- Μεγάλη εξάρτηση του αγροτικού εισοδήματος από τις επιδοτήσεις
- Χαμηλό επίπεδο τεχνικής και οργανωτικής υποστήριξης των παραγωγών και γενικότερα των επιχειρηματιών (π.χ. υστέρηση μηχανισμών ποιοτικού ελέγχου σε τρόφιμα)

Ιδιαίτερα η έρευνα που έγινε στο πλαίσιο του παρόντος ερευνητικού προγράμματος ΑΙΘΗΚΟΣ (Π.Ε. 2.1) κατέδειξε ότι τα σημαντικότερα εμπόδια στην ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας στην περιοχή του Δήμου Πύλης είναι :

- Οι δυσκολίες αντιμετώπισης του ανταγωνισμού από

άλλες επιχειρήσεις στην Ελλάδα

- Η εσωστρέφεια και η έλλειψη δυνατότητας διαμόρφωσης εξωστρεφούς στρατηγικής
- Προβλήματα γεωγραφικού αποκλεισμού
- Μεγάλος αριθμός μη κατοχυρωμένων προϊόντων
- Έλλειψη ανταγωνιστικότητας και χαμηλός βαθμός αξιοποίησης ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της περιοχής
- Ελλείψεις σε εξειδικευμένη γνώση, εκπαίδευση - κατάρτιση και δεξιότητες όπως διοίκησης και οργάνωσης επιχειρήσεων, μάρκετινγκ, διαχείρισης οικονομικών και ακόμη και γνώσης Αγγλικών για επιχειρηματική χρήση.
- Προβλήματα που δημιουργούνται από τον σχετικό αποκλεισμό ομάδων πληθυσμού των ορεινών περιοχών από την ανάπτυξη επιχειρηματικότητας
- Αδυναμία προσαρμογής των εκμεταλλεύσεων/επιχειρήσεων στα νέα δεδομένα και στις συνθήκες που προσδιορίζουν οι "αγορές"
- Αδυναμία αξιοποίησης των δυνατοτήτων που παρέχονται μέσω των διαφόρων προγραμμάτων χρηματοδότησης
- Χαμηλό επίπεδο τεχνικής και οργανωτικής υποστήριξης των παραγωγών
- Αδυναμίες στον τρόπο οργάνωσης και λειτουργίας των συλλογικών φορέων των παραγωγών

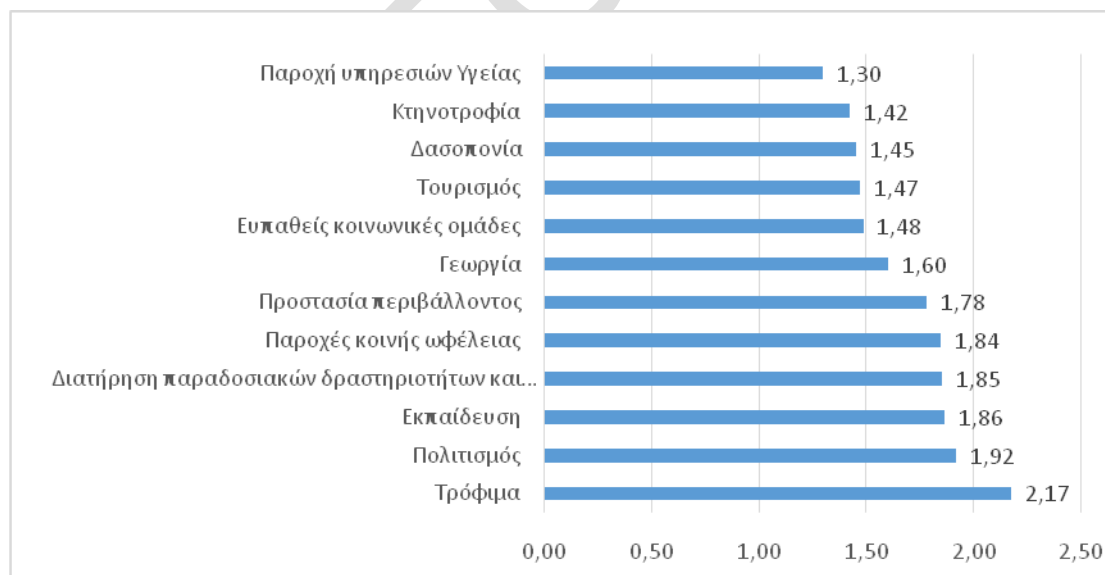
ΔΥΝΑΤΟΤΗΤΕΣ ΚΑΙ ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ

Η δυναμικότητα του τοπίου, η ύπαρξη ιστορικότητας και οι νέες δυνατότητες επικοινωνίας και μεταφορών συνεπικουρούν στην ύπαρξη πολλών ευκαιριών υπό την προϋπόθεση να υπάρξει στροφή και αναζήτηση αγοράς κι εκτός των Ελληνικών συνόρων. Πιο συγκεκριμένα ευκαιρίες αποτελούν:

- Το φυσικό περιβάλλον της περιοχής με τις έντονες διαφοροποιήσεις, το πολυσχιδές ανάγλυφο, οι πλούσιοι υδατικοί πόροι, η ποικιλία υψομέτρων και πεδιάδων, εκθέσεων και κλίσεων, η μεγάλη ποικιλία τύπων βλάστησης
- Αρμονικός συνδυασμός της παράδοσης και της τεχνολογικής προόδου όσο αφορά στην επαγγελματική δραστηριότητα της περιοχής.
- Ισχυρός πρωτογενής, δευτερογενής και τριτογενής τομέας με ιστορικότητα
- Ισχυρή σχέση αλληλεξάρτησης της γεωργίας με το κτηνοτροφικό τομέα

- Αξιόλογο φυσικό αλλά και πολιτιστικό απόθεμα για την ανάπτυξη ποικίλων υπηρεσιών τουρισμού
- Ανταγωνιστικά τοπικά προϊόντα και υπηρεσίες (εγκλωβισμένα όμως στα τοπικά όρια)
- Ύπαρξη πολυδιάστατων επιχειρηματικών εγχειρημάτων
- Η δύναμη της οικογένειας και της οικογενειακής επιχείρησης
- Τα νέα επιχειρησιακά προγράμματα (π.χ. ΕΣΠΑ- Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης ΠΑΑ 2014-2020)
- Η εμπειρία του Δήμου από τη συμμετοχή του σε συμπράξεις για την υλοποίηση σχεδίων στο πλαίσιο των προγραμμάτων: α) ΤΟΠΣΑ β) ΤΟΠ ΕΚΟ

Σύμφωνα με την έρευνα του προγράμματος ΑΙΘΗΚΟΣ, (Π.Ε. 1.2, 2.1, και 2.2), οι τομείς - στόχοι στους οποίους θεωρείται ότι θα πρέπει να αναπτυχθεί η κοινωνική επιχειρηματικότητα στην περιοχή έρευνας, ιεραρχικά (κλίμακα Likert: 1-5 με πολύ σημαντικό το 1) εστιάζεται (Σχήμα 13) στην: παροχή υπηρεσιών υγείας (1.3), κτηνοτροφία (1.42), δασοπονία (1.45), τουρισμό (1,47) και στις ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (1.48).

Σχήμα 1 : Τομείς προτεραιότητας για την ανάπτυξη κοινωνικής επιχειρηματικότητας

Εκτιμάται ότι η επιλογή των υπηρεσιών υγείας έγινε κύρια διότι οι κάτοικοι των περιοχών αντιμετωπίζουν σοβαρότατα προβλήματα όσο αφορά αυτό το θέμα, τόσο στο τοπικό επίπεδο όσο και ευρύτερα σε επίπεδο Περιφερειακής Ενότητας Τρικάλων.

Επιπλέον, ο τομέας των ευπαθών κοινωνικών ομάδων εμπλέκεται ουσιαστικά σε όλα τα κοινωνικής επιχειρηματικής φύσεως εγχειρήματα. Αντίστοιχα, ο τομέας των τροφίμων δεν εκτιμήθηκε ορθά εξαιτίας της δεδομένης ενασχόλησης των κατοίκων με τη γεωργο-κτηνοτροφία και την αδυναμία θεώρησης αυτού του χώρου ως ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος.

Τίθεται επομένως το θέμα ενημέρωσης μιας κρίσιμης μάζας των πολιτών και κατοίκων των περιοχών του Δήμου Πύλης όσο αφορά στον σημαντικότερο ρόλο των τοπικών προϊόντων (τροφίμων) αλλά και τις απαιτήσεις και προϋποθέσεις ώστε να επιτύχουν στις αγορές τόσο της Ελλάδας όσο και του εξωτερικού.

3.4. ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΔΗΜΟΥ ΠΥΛΗΣ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο έγινε αναφορά, κυρίως, στο εσωτερικό περιβάλλον του Δήμου, όπως αυτό περιγράφεται στα διοικητικά του όρια. Στη συνέχεια, παρουσιάζεται το εξωτερικό περιβάλλον, στοιχεία δηλαδή που επηρεάζουν τη δημιουργία κοινωνικής επιχειρηματικότητας και προέρχονται από παράγοντες εκτός των διοικητικών του ορίων. Προσεγγίζονται θέματα που άπτονται του θεσμού της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και θέματα υποστήριξης της επιχειρηματικότητας γενικότερα.

α) ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η κοινωνική οικονομία αποτελεί σήμερα το πεδίο εκτόνωσης των συνεπειών της οικονομικής κρίσης και ειδικότερα αυτών της ανεργίας σε πολλές πληθυσμιακές ομάδες. Σήμερα στην Ελλάδα της κρίσης δραστηριοποιούνται πάνω από 1.000 κοινωνικές επιχειρήσεις, οι περισσότερες από τις οποίες έχουν τη μορφή συνεταιρισμών. Χωρίς να έχει περάσει σε φάση ωριμότητας, ο θεσμός έχει ξεπεράσει τις αρχικές δυσκολίες τουλάχιστον σε θεσμικό επίπεδο. Παρ' όλα αυτά, σύμφωνα με πρόσφατη έρευνα του Thomson Reuters Foundation, η Ελλάδα βρίσκεται μόλις στην 39η θέση, ενώ οι ΗΠΑ θεωρούνται το καλύτερο κράτος για κοινωνική επιχειρηματικότητα, με τον Καναδά και τη Βρετανία να ακολουθούν. Σύμφωνα με ποικίλες έρευνες στον Ελλαδικό χώρο, το μεγαλύτερο πρόβλημα δημιούργησε η κακοδιαχείριση ευρωπαϊκών πόρων για τη σύσταση κοινωνικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα, καθώς και η στρεβλή εικόνα των πρώτων κοινωνικών επιχειρήσεων που δημιουργήθηκαν. Επομένως οι μεγαλύτερες προκλήσεις σήμερα είναι η ανατροπή της ήδη διαμορφούμενης αρνητικής κοινής γνώμης, η έλλειψη ενημέρωσης και

ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης αλλά και οι δυνατότητες πρόσβασης στις επενδύσεις καθώς και η ευμετάβλη πολιτικής του κράτους όσο αφορά στα μέτρα στήριξης των υφιστάμενων και νέων κοινωνικών επιχειρήσεων.

ΝΟΜΟΘΕΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η Κοινωνική Οικονομία σήμερα θεσμοθετείται προς την κατεύθυνση οικοδόμησης μιας δυναμικής σχέσης μεταξύ της ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας και της καλλιέργειας και μόχλευσης των απαιτούμενων δεξιοτήτων και πόρων. Προς αυτή την κατεύθυνση φαίνεται να κινούνται οι δράσεις που αναλαμβάνονται από τα ΤοπΣΑ και ΤΟΠΕΚΟ, η δημιουργία Περιφερειακών Μηχανισμών Υποστήριξης των Κοιν.Σ.Επ όπως προβλέπεται από το Στρατηγικό Σχέδιο για την ανάπτυξη του τομέα της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας στη χώρα μας, και οι σχετικοί νόμοι που αναφέρονται στη συνέχεια. Ήδη, ο Ν.4019/2011 προέβλεπε πως οι Κοιν.Σ.Επ. δύνανται να επιχορηγούνται από τους Ο.Τ.Α. (άρθρο 8), να συμμετέχουν σ' αυτές Ν.Π.Ι.Δ. που εποπτεύονται από τους Ο.Τ.Α.(άρθρο 3 παρ.3), και να συνάπτουν -ως συμβαλλόμενες- προγραμματικές συμβάσεις με αντισυμβαλλόμενους τους Ο.Τ.Α. Α΄ και Β΄ βαθμού (άρθρο 12,παρ. 5), παρέχοντας τη δυνατότητα ανάπτυξης μια πολιτικής επιχορηγήσεων και συνεργασίας των Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων με τους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Νασιούλας, 2013, 136).

Ο νόμος για την κοινωνική οικονομία 4430/16 όπως συμπλήρωσε τον παλαιότερο νόμο [4019/2011](#) προσφέρει ένα αρκετά καθαρό νομοθετικό πλαίσιο για τη δημιουργία κοινωνικών επιχειρήσεων. Σύμφωνα με αυτόν: «Οι δράσεις που μπορούν οι Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις (ΚοινΣΕπ) να δραστηριοποιηθούν αφορούν την παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών για την ικανοποίηση των αναγκών της συλλογικότητας (πολιτισμός, περιβάλλον, οικολογία, εκπαίδευση, παροχές κοινής ωφέλειας, αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων κ.α.) που προάγουν το τοπικό και συλλογικό συμφέρον, την προώθηση της απασχόλησης, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και την ενδυνάμωση της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης». Επομένως, είναι αρκετά ξεκάθαρο ότι οι εγγενείς τοπικές αδυναμίες του Δήμου Πύλης μπορούν να αντιμετωπισθούν με την ανάπτυξη κοινωνικών επιχειρηματικών εγχειρημάτων.

Ο νόμος 4430/2016 για την Κοινωνική Οικονομία προβλέπει μεταξύ άλλων την απαλλαγή από την καταβολή τέλους επιτηδεύματος για τις ΚοινΣΕπ για τα πρώτα 5 έτη

και στην συνέχεια την ετήσια καταβολή μόνο 500 ευρώ. Επίσης με τον νέο νόμο απλουστεύεται το θέμα την διοίκησης με την δυνατότητα με απόφαση γενικής συνέλευσης τον ορισμό διαχειριστή αυτής. Επιπλέον, οι νέες ευνοϊκές ρυθμίσεις αποτελούν κίνητρο άμεσης έναρξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Ενδεικτικά, ο ΟΑΕΔ επιχορηγεί με το πλήρες μισθολογικό κόστος την πρόσληψη και των ιδίων των μελών στην επιχείρησή τους. Αναμένονται δε και νέα χρηματοδοτικά προγράμματα που θα βοηθούν τον Κοινωνικό Επιχειρηματία να βρει τα αναγκαία αρχικά κεφάλαια έως και 100% για να ξεκινήσει την δράση του στην τοπική κοινωνία

Οδηγός ΕΕ για τη συνεκτίμηση κοινωνικών πτυχών στις δημόσιες συμβάσεις:

Έχει προταθεί ότι θα ήταν «χρήσιμο να εξασφαλιστεί ότι οι πρακτικές σύναψης εμπορικών συμφωνιών είναι ανοικτές σε φορείς όπως οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας και στον τομέα εθελοντικών και κοινοτικών οργανώσεων, ανεξαρτήτως της νομικής μορφής που προσλαμβάνουν».

Ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού: Η Πλατφόρμα προσφέρει «ένα ευρωπαϊκό πλαίσιο για την κοινωνική και εδαφική συνοχή και έχει ως άξονα τις συμπράξεις και τον έλεγχο του δυναμικού της κοινωνικής οικονομίας».

Στήριξη της ανάπτυξης των μικρών επιχειρήσεων της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας βάσει του **ευρωπαϊκού μηχανισμού μικρο-χρηματοδοτήσεων Progress** για την επέκταση της μικροπίστωσης στις ευάλωτες ομάδες και η διευκόλυνση της δημιουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων.

Υποστήριξη και καλές πρακτικές από την SOCIAL ECONOMY EUROPE, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η οποία περιλαμβάνει τους εξής φορείς:

- Cooperatives Europe για τους συνεταιρισμούς,
- AIM (Διεθνής Ένωση Αλληλοβοηθητικών/Αυτοδιαχειριζόμενων Ταμείων Υγείας) για τα αλληλασφαλιστικά ταμεία,
- AMICE (Ένωση Αλληλοβοηθητικών Συνεταιρισμών Ασφαλιστών και Ασφάλισης στην Ευρώπη) για τα αλληλασφαλιστικά ταμεία,
- CEDAG (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Εθελοντικών Οργανισμών) για τις ενώσεις,
- European Foundation Centre (Ευρωπαϊκό Κέντρο Ιδρυμάτων) για τα ιδρύματα

β) ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

β1) Σύντομη Ανάλυση PEST

Τα τελευταία δέκα χρόνια και πιθανά περισσότερο τα τελευταία οκτώ η Ελλάδα διανύει μια περίοδο βαθιάς οικονομικής κρίσης με απώλεια άνω του 26% του ΑΕΠ της. Οι συνθήκες αυτές προκάλεσαν ένα σοκ στο εγχώριο καταναλωτικό κοινό, ενώ σοβαρές απώλειες παρατηρήθηκαν και στις εξαγωγές για ποικίλους λόγους. Δεν είναι πρόθεση της παρούσας ανάλυσης η πλήρης σκιαγράφηση των πολιτικών, οικονομικών, κοινωνικών και τεχνολογικών παραγόντων αλλά η παρουσίαση μιας όσο το δυνατό περιεκτικής εικόνας ανάλυσης εξωτερικού περιβάλλοντος στο πλαίσιο της οικονομικής κατεύθυνσης της έρευνας σκοπιμότητας ανάπτυξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας στο Δήμο Πύλης.

Οικονομική ανάλυση: Η δημοσιονομική και κοινωνικο-οικονομική κρίση είχε μεγάλο αντίκτυπο στον επιχειρηματικό τομέα σε όλες τις βαθμίδες και περιοχές της Ελλάδας. Από το 2008 έως σήμερα έκλεισαν πάνω από 250.000 επιχειρήσεις, 18.000 από τις οποίες μέσα στο 2016. Επιπλέον, τα πρόσφατα μέτρα λιτότητας περιλαμβάνουν μεταξύ άλλων εξοντωτική φορολόγηση για τις επιχειρήσεις με αύξηση του ΦΠΑ.

Σχήμα 2: ΑΕΠ

Παρόλα αυτά, η ύπαρξη πόρων χρηματοδότησης μέσω κρατικών κι Ευρωπαϊκών

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ (ΧΜ) ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ (ΕΟΧ) ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2009 – 2014

προγραμμάτων και φορέων – ιδιαίτερα όσο αφορά στην Κοινωνική επιχειρηματικότητα και Οικονομία – δημιουργούν ικανές συνθήκες ώστε να αξιοποιούνται ευκαιρίες σε ατομικό, τοπικό, περιφερειακό ή και εθνικό επίπεδο.

Πολιτικό περιβάλλον: το πολιτικό σκηνικό στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία είναι ιδιαίτερα ασταθές. Με 5 εκλογικές αναμετρήσεις μέσα σε μόλις οκτώ χρόνια, η χώρα άλλαξε και αλλάζει πρωθυπουργούς και υπουργούς, συστήματα και πολιτικές. Η αστάθεια σε συνδυασμό με την διαφθορά αλλά και τα αυστηρά μέτρα λιτότητας από όλες τις κυβερνητικές πλευρές έχουν ως αποτέλεσμα την πώλωση, την παντελή έλλειψη εμπιστοσύνης σε όλα τα πολιτικά σχήματα και την κατακόρυφη πτώση του ηθικού του μέσου Έλληνα πολίτη.

Παράλληλα, οι συνεχείς εκλογές και οι εναλλαγές των πολιτικών εκπροσώπων στις συνομιλίες με τις υπόλοιπες χώρες της ΕΕ έχει δημιουργήσει έλλειψη εμπιστοσύνης, ασυνέπειες και κενά. Διενέξεις υπάρχουν σχετικά με την εφαρμογή των μέτρων λιτότητας και των προτεινόμενων μετασχηματισμών με πλέον πρόσφατη συνέπεια την αίσθηση αναξιπιστίας της Ελλάδας στο ευρωπαϊκό περιβάλλον.

Κοινωνικό – δημογραφικό περιβάλλον: Σύμφωνα με πρόσφατα στατιστικά στοιχεία, το 2016 η ανεργία άγγιξε το 25% (με μείωση σε σχέση με το 2014 που έφτασε το 27.2%). Οι οικονομικά ανενεργοί ανέρχονται σε περίπου 6.200.000 από τους οποίους ένα 39% είναι οι συνταξιούχοι. Αν αυτό το ποσοστό συνδυασθεί με το ποσοστό των ανέργων, απομένει ένα 33% ενεργού οικονομικά πληθυσμού ωθώντας τη χώρα στην οικονομική γήρανση.

Παράλληλα, αυξάνονται οι κοινωνικές παθογένειες με ακραία φαινόμενα όπως αυτό της έσχατης φτώχειας και της αδυναμίας ορθής αντιμετώπισης των προσφύγων και μεταναστών. Η έλλειψη υποδομών, πόρων αλλά και στρατηγικής σε συνδυασμό με τις δύσκολες οικονομικές συνθήκες οδηγούν σε ρατσισμού, εθνικισμού κ.ο. Παράλληλα, το επιστημονικό δυναμικό της χώρας μεταναστεύει προκαλώντας αποδυνάμωση του παραγωγικού ιστού από το κρίσιμο πνευματικό κεφάλαιο (άνω των 200.000 Ελλήνων επιστημόνων).

Όσο αφορά στην Περιφέρεια Θεσσαλίας, παρατηρείται διαχρονική μείωση της τάξεως του 2% στον πληθυσμό με την Περιφερειακή Ενότητα Λάρισας να διατηρεί το μεγαλύτερο κομμάτι του πληθυσμού. Περίπου το 35% του συνολικού πληθυσμού

ανήκει στην Τρίτη Ηλικία.

<p>ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ (Ρ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • ασταθές περιβάλλον (πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό, ελεύθερης αγοράς) • δημοσιονομικές ακαμψίες για το επιχειρηματικό περιβάλλον αλλά και τις απομονωμένες περιοχές • πολιτική άφιλη ως προς την επιχειρηματικότητα • ερωτηματικά ως προς την αποκλιμάκωση της φορολογίας κερδών κι αδύναμη προσέγγιση του θέματος από την πολιτεία • ακαμψίες ρυθμίσεων αγοράς εργασίας 	<p>ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ (S)</p> <ul style="list-style-type: none"> • περιορισμένη δημογραφική αύξηση, με αναστροφή της ηλικιακής πυραμίδας (ιδιαίτερα στον ορεινό όγκο του Δήμου Πύλης) • εισροή νέου πληθυσμού στην περιοχή λόγω απο-αστικοποίησης και ισχυρής εισόδου μεταναστευτικών ρευμάτων • ισχυρή επιρροή ξένων κατά βάση καταναλωτικών προτύπων • περιορισμένη εργασιακή κινητικότητα
<p>ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ (Ε)</p> <ul style="list-style-type: none"> • φάση στασιμότητας και αρνητική εικόνα της εθνικής οικονομίας • σημαντικές πιέσεις στο σταθερά ελαττούμενο διαθέσιμο οικογενειακό μέσο εισόδημα • αυξανόμενη ανεργία • πληθωρισμός • απαγορευτικά επιτόκια δανεισμού 	<p>ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟΙ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ (Τ)</p> <ul style="list-style-type: none"> • νέες τεχνολογίες πληροφορίας κι επικοινωνίας και συνεκδοχικά δυνατότητες προβολής, διαφήμισης, οργάνωσης, επικοινωνίας κ.ο.κ • νέες δυνατότητες οικονομικότερων μεταφορών - βελτίωση της προσπελασιμότητας • νέες τεχνολογίες παραγωγής και προγραμμάτων διαχείρισης - ελέγχου • δυνατότητα υιοθέτησης συστημάτων ποιότητας που αυξάνουν την αξιοπιστία παρεχόμενων προϊόντων / υπηρεσιών • χαμηλή εκπαιδευτική προσαρμογή του τοπικού πληθυσμού στις άνω νέες τεχνολογικές δυνατότητες

Πίνακας 3: Ανάλυση PEST

B2) Επιχειρηματική Δραστηριότητα

Αγροτικά - Κτηνοτροφικά Προϊόντα

Η παραγωγή τοπικών προϊόντων καλύπτει όπως αναφέρθηκε και πιο πάνω την τοπική κύρια ζήτηση με λίγα παραδείγματα εξαγωγών. Η μείωση όμως του εσωτερικού τουρισμού οδήγησε και στη μείωση πωλήσεων των τοπικών προϊόντων. Επομένως, προέκυψε έντονο το πρόβλημα της τοποθέτησης των προϊόντων, της αδυναμίας εύρεσης καναλιών διανομής και φυσικά ο εντονότατος ανταγωνισμός όταν διερευνήθηκε η δυνατότητα τοποθέτησης των προϊόντων στο ράφι.

Η κρίση σε συνδυασμό με την παγκοσμιοποίηση και τις διεθνείς διατροφικές τάσεις έχουν δημιουργήσει πολλές προκλήσεις σε όσους παραγωγούς έχουν ενστερνισθεί το πνεύμα της καινοτομίας, του ανταγωνιστικού πλεονεκτήματος και της εξωστρέφειας. Παλιοί και νέοι παραγωγοί αξιοποιούν τους θησαυρούς της ελληνικής γης και δημιουργούν πρωτοποριακά προϊόντα στηριζόμενοι στην πλούσια γαστρονομική παράδοση του τόπου. Σε αντίθεση με το σχεδόν σκοτεινό τοπίο που προκύπτει σε κοινωνικο-πολιτικό επίπεδο και παρά τις αντιξοότητες του επιχειρησιακού περιβάλλοντος όπως π.χ. η βαριά φορολογία, η γραφειοκρατία και οι υπόλοιπες δυσχέρειες για την ανάπτυξη εξαγωγών, ο κλάδος των τροφίμων γνωρίζει άνθηση. Δεν είναι τυχαίο ότι το 2016, ο αγροτοδιατροφικός τομέας ήταν το ισχυρό χαρτί των ελληνικών εξαγωγών, εάν εξαιρεθούν τα πετρελαιοειδή, ενώ οκτώ από τα είκοσι κυριότερα εξαγόμενα είδη της χώρας είναι τρόφιμα και αγροτικά προϊόντα.

Σε εθνικό επίπεδο παρατηρείται μια έντονη τάση δημιουργίας τοπικών προϊόντων με ταυτότητα όπως τα νησιώτικα τυροκομικά προϊόντα, και το λάδι Κρήτης. Βαλσαμικό ξύδι με γεύση λεμόνι και μέλι, παξιμάδια με γραβιέρα και φέτα, μπίρα από γκρέιπφρουτ και κίτρο είναι μερικές από τις καινούριες προτάσεις Ελλήνων παραγωγών.

Πρόοδος παρατηρείται και στο κομμάτι των υποδομών, με αρκετούς μικρούς παραγωγούς να υιοθετούν τα σύγχρονα στάνταρτ ποιότητας και ασφάλειας στις διαδικασίες παραγωγής, και να φροντίζουν να έχουν τις απαραίτητες πιστοποιήσεις, ενώ δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στην συσκευασία και την προώθηση.

Παράλληλα, η Συμβολαιακή Γεωργία & Κτηνοτροφία εξυπηρετεί την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων και ανοίγει την πόρτα στους κτηνοτρόφους για την άμεση και ουσιαστικά τοις μετρητοίς πληρωμή των αγορών τους, όπως ζωοτροφών -βασικό εφόδιο για την επιβίωση του κοπαδιού-, ζώων αντικατάστασης που αποτελεί αγορά

υψηλού κόστους κ.λπ.

Οι δυνατότητες στον τομέα αυτό είναι εξαιρετικά πολλές. Το ζητούμενο είναι να μην θεωρείται τίποτε δεδομένο. Ενδεικτικά, το μέλι πεύκου δεν παράγεται πουθενά αλλού στον κόσμο (και στην Τουρκία) αποτελώντας έτσι βασικό κριτήριο προώθησής του στην παγκόσμια πλέον αγορά. Ο Έλληνας μελισσοκόμος μπορεί να αξιοποιήσει αυτό το δεδομένο και να το φέρει στο ίδιο ύψος με το σημερινό ακριβότερο μέλι στον κόσμο, το μέλι Manouka της Νέας Ζηλανδίας. Αντίστοιχα προϊόντα από γάλα γαίδουρας κοκ.

Ο Goodman (2003) υποστηρίζει ότι στην Ευρώπη, η μεταστροφή προς την ποιοτική διατροφή έχει προσφέρει σημαντικές ευκαιρίες για επιχειρηματική δραστηριότητα σε ένα νέο οικονομικό περιβάλλον περισσότερο ικανό να ανταπεξέλθει στις δυνάμεις της παγκοσμιοποίησης.

Τουρισμός

Ο Τουρισμός αποτελεί τον πιο δυναμικά εξελισσόμενο τομέα της Οικονομίας με όρους αειφορίας, βιώσιμης ανάπτυξης και κερδοφορίας. Σύμφωνα με τα πλέον πρόσφατα στοιχεία του συστήματος «Εργάνη» (το πληροφοριακό σύστημα του υπουργείου Εργασίας που καταγράφει τις ροές απασχόλησης) το 82,8% της αύξησης μισθωτής απασχόλησης το διάστημα Ιανουαρίου -Ιουλίου αφορά θέσεις εργασίας στο χώρο καταλυμάτων και εστίασης. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι μία στις δύο θυσίες εργασίας προήλθε από τον τουρισμό.

Το 2015 τα μεγέθη εκτινάχθηκαν σε επίπεδα ρεκόρ με περίπου 26 εκατ. διεθνείς αφίξεις, 14 δις ευρώ έσοδα και 188 εκατ. διανυκτερεύσεις, παρά την περίοδο δημοσιονομικής λιτότητας και τα έκτακτα γεωπολιτικά ζητήματα που κυριάρχησαν διεθνώς, (Brexit, προσφυγικό, τρομοκρατία στην Ευρώπη κλπ) τα οποία θα μπορούσαν να επηρεάσουν μοιραία το τουριστικό ρεύμα προς την Ελλάδα. Αξίζει ακόμη να σημειωθεί ότι αυξάνονται οι αφίξεις από τη Ρωσία (22,6%) πέραν των παραδοσιακών αφίξεων από Μ. Βρετανία, ΗΠΑ, Γερμανία και Ιταλία, οι οποίες επίσης σημείωσαν αύξηση. Παράλληλα διψήφιο ποσοστό αυξήσεων παρατηρήθηκε και σε αυξήσεις από μικρότερες αγορές όπως της Ρουμανίας, της Ισπανίας και της Σερβίας.

Όλα τα παραπάνω, αποδεικνύουν ότι η τουριστική ταυτότητα της Ελλάδας αναγνωρίζεται ως ένα από τα πιο δυναμικά και μοναδικά brands παγκοσμίως ενώ είναι γεγονός ότι το Ελληνικό τοπίο διακρίνεται για την πολυμορφία του, την εξαιρετική του

ομορφιά, τους αρμονικούς συνδυασμούς (π.χ. βουνό και θάλασσα, μήλο και ελιά) και το εξαιρετικό του κλίμα.

Ωστόσο, σήμερα – περισσότερο από ποτέ – φαίνεται να υπάρχει σημαντική ανάγκη για καλό σχεδιασμό επικοινωνίας και προβολής του Ελληνικού τουριστικού προϊόντος γενικά αλλά και της περιοχής του Δήμου Πύλης ειδικότερα, με δράσεις σε τρεις κεντρικούς άξονες:

- Στην ανάδειξη και τον εκσυγχρονισμό της εικόνας της χώρας και του ιδιαίτερου τοπίου του Δήμου Πύλης σε διεθνές επίπεδο. Η κίνηση αυτή μπορεί να οργανωθεί από κρατικούς φορείς όπως ο ΕΟΤ αλλά και μέσα από μέλη κοινωνικών επιχειρήσεων του Δήμου Πύλης ώστε να αναδείξουν μοναδικούς προορισμούς φθάνοντας τον μέσο διεθνή ενδιαφερόμενο.
- Η αύξηση της αναγνωρισιμότητας (brand awareness) ως ελκυστικού τουριστικού προορισμού. Κι εδώ η προσέγγιση μπορεί να είναι διττή. Ακόμη θα πρέπει να γίνει διάκριση των ομάδων – στόχων για την καλύτερη ανταπόκριση στις ιδιαίτερες απαιτήσεις των σύγχρονων ταξιδιωτών και σε κάθε εισόδημα, με εστίαση στις υψηλές εισοδηματικές κατηγορίες ανα χώρα-πηγή εισερχόμενου τουρισμού.
- Με συμπράξεις κοινωνικών επιχειρήσεων που θα δρουν συμπληρωματικά ώστε να μεταφράζουν την τουριστική δραστηριότητα σε ολοκληρωμένο πακέτο απόλυτης εμπειρίας.

Παρά το ρευστό δημοσιονομικό και εξωγενές περιβάλλον, ο Τουρισμός φαίνεται να συνεχίζει σταθερά την ανοδική του πορεία και στην Περιφέρεια Θεσσαλίας. Αν και το 2014, η Περιφέρεια Θεσσαλίας παρουσίασε μείωση στις αφίξεις και διανυκτερεύσεις από Έλληνες επισκέπτες σε σύγκριση με το έτος 2010, οι αφίξεις και διανυκτερεύσεις των διεθνών επισκεπτών ήταν σημαντικά αυξημένες σε σχέση με το έτος 2010. Το keyword «Thessaly» αναζητείται περίπου 4.500 φορές το μήνα. Ωστόσο, γίνεται φανερό ότι ο Νομός Μαγνησίας και τα νησιά υπερτερούν έναντι των ορεινών περιοχών. Ενδεικτικά, η Σκιάθος έχει 110k (μηνιαίες αναζητήσεις), ενώ το Περτούλι 2.4k και τα Μετέωρα 60.5k. Επιπλέον, ορισμένοι προορισμοί, όπως η Λίμνη Πλαστήρα και τα Τρίκαλα, αν και παρουσιάζουν δυναμική στις αναζητήσεις, φαίνεται να προέρχονται επί το πλείστον από Έλληνες χρήστες. Σε αντίθεση με αυτό το εύρημα, η Περιφερειακή Ενότητα Τρικάλων, αποτελεί τη μόνη Π.Ε. της Θεσσαλίας που παρουσιάζει διαχρονικά υψηλότερες αφίξεις ξένων έναντι των Ελλήνων επισκεπτών. Το ποσοστό των ξένων το

2014 έφτασε μάλιστα το 62% της συνολικής τουριστικής κίνησης. Συγκεκριμένα οι διανυκτερεύσεις στην Π.Ε. Τρικάλων φαίνονται στον Πίνακα 4:

	2010	2011	2012	2013	2014
ΤΡΙΚΚΑΙΩΝ	86,230	78,360	80,589	89,079	82,995
ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ	195,156	197,802	154,056	204,953	282,456
ΠΥΛΗΣ	41,471	38,788	31,775	30,822	27,394

Πίνακας 4: Διανυκτερεύσεις στην Π.Ε. Τρικάλων φαίνονται στον

Όσο αφορά στην πρόσβαση, η Περιφέρεια Θεσσαλίας διαθέτει εξαιρετικό οδικό δίκτυο με τις Ευρωπαϊκές Οδούς E75 και E92 να τη διασχίζουν συνδέοντάς τη με τη Στερεά Ελλάδα και τη Βόρεια Ελλάδα αντίστοιχα. Το βασικό δε έργο που βρίσκεται σε εξέλιξη είναι η Κεντρική Οδός E65.

Η περιοχή ενδιαφέροντος είναι προσβάσιμη οδικώς μέσω του σύγχρονου δικτύου της Ευρωπαϊκής Οδού E92 και σιδηροδρομικώς μέσω του Σιδηροδρομικού Σταθμού των Τρικάλων και Καλαμπάκας. Πιο συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Οδός E92 συνδέει την Ηγουμενίτσα και διασχίζοντας την Π.Ε. Τρικάλων, καταλήγει στο Βόλο. Παράλληλα, ο Σιδηροδρομικός Σταθμός Τρικάλων συνδέει την ομώνυμη πόλη με την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη και την Καλαμπάκα.

Η πρόσβαση δεν θεωρείται ικανοποιητική για διεθνείς επισκέπτες στη Π.Ε. Τρικάλων. Τοπικοί φορείς εντείνουν τελευταία τις προσπάθειες για τη δημιουργία ενός αεροδρομίου που θα επέτρεπε την απευθείας γρήγορη και φθηνή διακίνηση από την πόλη αναχώρησης στον τόπο επίσκεψης, και συνεκδοχικά την κάθετη αύξηση των αφίξεων των τουριστών καλοκαίρι και χειμώνα.

Δασοπονία - δασοκομία

Σύμφωνα με τη δωδέκατη ετήσια έκθεση «Νόμος και περιβάλλον στην Ελλάδα: Έκθεση 2016 για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας» του WWF Ελλάς, η αντιμετώπιση των δασικών οικοσυστημάτων από τις κυβερνήσεις των τελευταίων ετών καταδεικνύει το γεγονός ότι η πολιτεία έχει αφήσει το μεγάλο «κεφάλαιο» της Ελλάδας, το φυσικό της περιβάλλον στην τύχη του. Ενδεικτικά, σε μάλιστα εξελίσσεται η παράνομη υλοτόμηση, καθώς ο νόμος «εξπρές» 4055/2012 μετέτρεψε σε πταίσμα την ποινή για τη λαθρουλοτόμηση αξίας μέχρι 600 ευρώ, δηλαδή περίπου 30 τόνων.

Στις 18 Μαΐου 2016 το σχέδιο νόμου με τα προαπαιτούμενα περιείχε και ρυθμίσεις για τους Δασικούς Χάρτες, «που διαιωνίζουν την απαράδεκτη και διάχυτη πολιτική αντίληψη ότι η νομιμοποίηση της περιβαλλοντικής παρανομίας αποτελεί δημόσιο συμφέρον, ενώ η πάταξή της και η διαφύλαξη του φυσικού μας πλούτου είναι ανεπιθύμητη πολυτέλεια», όπως σημειώνουν χαρακτηριστικά οι συντάκτες της έκθεσης.

Παρόλα αυτά, έρευνα στο πλαίσιο του προγράμματος Inform, που χρηματοδοτήθηκε από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα LIFE και την Ειδική Γραμματεία Δασών του ΥΠΕΚΑ (2014) έδειξε ότι υπάρχουν τεράστιες δυνατότητες αξιοποίησης του δασικού πλούτου της χώρας με απόλυτα διασφαλισμένη την αειφορία του. «Όπως διαπιστώθηκε, αυτή τη στιγμή διαχειριζόμαστε το 30% της ξυλείας που θα μπορούσε να αξιοποιηθεί σε όλη τη χώρα, χωρίς να επηρεαστεί αρνητικά η αειφορία των δασών, δηλαδή η δυνατότητά τους να εξακολουθούν να υπάρχουν και να αναπτύσσονται στο μέλλον», εξηγεί στο ΑΠΕ - ΜΠΕ η συντονίστρια του έργου Βασιλική Καζάκα.

Οι δυνατότητες που διαφαίνονται από τις παραπάνω διαπιστώσεις αφήνουν πολλά περιθώρια ανάπτυξης των τομέων της επιχειρηματικής δραστηριότητας που σχετίζονται με την εκμετάλλευση της ξυλείας αλλά και άσκησης κοινωνικής πολιτικής σε ομάδες πληθυσμού που αντιμετωπίζουν μεγάλες ανάγκες λόγω οικονομικής κρίσης.

Παροχή υπηρεσιών υγείας

Η μακροχρόνια οικονομική κρίση δημιούργησε στον χώρο της υγείας προβλήματα προς δύο κύριες κατευθύνσεις: α) η αύξηση της ανεργίας και της εργασιακής ανασφάλειας συνεπάγεται αύξηση των επιπτώσεων στην υγεία αλλά και αδυναμία προσφυγής σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και πολύ περισσότερο σε κινήσεις για πρόληψη ασθενειών. Και β) στη χρηματοδότηση των συστημάτων υγείας,

Υπό το πρίσμα αυτό, αναδεικνύεται η σημασία των κοινωνικών εγχειρημάτων για θέματα υγείας τόσο στις αστικές περιοχές όσο και στις εγκαταλειμμένες ορεινές περιοχές.

Σε γενικές γραμμές, το σύστημα υγείας έπασχε και σήμερα πάσχει ακόμη περισσότερο από χρονοβόρα, χαμηλής ποιότητας φροντίδα για τη δημόσια υγεία και το κόστος κάνει αδύνατη και απρόσιτη την ιδιωτική υγειονομική περίθαλψη για τις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες. Στις δε ορεινές περιοχές η απόσταση σε οργανωμένα κέντρα παροχής φροντίδας και περίθαλψης είναι σχεδόν απαγορευτική για σημαντικό ποσοστό του πληθυσμού.

β3) Ευκαιρίες σε περιφερειακό επίπεδο:

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ «ΕΥΡΩΠΗ 2020» - ΣΥΜΦΩΝΟ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ 2014 -2020

Στόχος της στρατηγικής «Ευρώπη 2020» είναι η δημιουργία προϋποθέσεων για ανταγωνιστική οικονομία ώστε να ξεπερασθεί η κρίση. η προαγωγή μιας ανάπτυξης, έξυπνης, με αποτελεσματικότερες επενδύσεις στον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα, αλλά και στην εκπαίδευση, την έρευνα και την καινοτομία, με ιδιαίτερη έμφαση στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στη μείωση της φτώχειας. Πιο συγκεκριμένα, η στρατηγική επικεντρώνεται σε πέντε φιλόδοξους στόχους στους τομείς της απασχόλησης, της καινοτομίας, της εκπαίδευσης, της μείωσης της φτώχειας και του κλίματος/της ενέργειας.

Ενδεικτικά ευνοϊκά μέτρα:

Το αρχικό Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Θεσσαλίας (ΠΠ.Χ.ΣΑΑ Θεσσαλίας) εγκρίθηκε το 2003 (ΦΕΚ1484/Β/10-10-2003 ενώ το αναθεωρημένο σχέδιο βρίσκεται σε διαδικασία δημόσιας διαβούλευσης. Το ΠΠ.Χ.ΣΑΑ Θεσσαλίας μπορεί να συμβάλει:

Στην ενίσχυση του ρόλου της Περιφέρειας και στην προώθηση της αειφόρου, ισόρροπης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης της Περιφέρειας, σύμφωνα με τις φυσικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητές της.

Στην προβολή των ορεινών περιοχών με ταυτόχρονη διατήρηση της βιοποικιλότητας, ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, και τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

3.5. ΣΥΝΘΕΤΙΚΗ ΔΙΑΓΝΩΣΗ

Α) ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

Βασική διαπίστωση της έρευνας για την κοινωνική επιχειρηματικότητα στην περιοχή είναι ότι **δεν υπάρχει κατάλληλη κουλτούρα γύρω από το κοινωνικό επιχειρείν**, ενώ σημαντικός αριθμός πολιτών δεν μπορούν να κατανοήσουν καν αυτή τη μορφή επιχειρηματικότητας. Επομένως, πριν από οποιαδήποτε δέσμευση με δημιουργία δομών θερμοκοιτίδας ή προσπάθεια έλξης χρηματικών κι άλλων πόρων, θα πρέπει να σπαρθεί και καλλιεργηθεί η κατάλληλη κουλτούρα της κοινωνικής οικονομίας: ένας κρίσιμος αριθμός ανθρώπων θα πρέπει να ενστερνισθούν τις πτυχές αυτής της μορφής επιχειρηματικότητας, να ανταλλάξουν ιδέες και να δημιουργήσουν το αντίστοιχο οικοσύστημα. Επίσης θα πρέπει να γίνει κατανοητό από όλους ότι ο κοινωνικός επιχειρηματίας βγαίνει από την ανεργία, έχει το μισθό του αλλά δεν κερδίζει σε χρήματα. Αντίθετα συμβάλλει στο κοινό καλό κι επομένως κερδίζει σε δέσμευση και σε ικανοποίηση εφόσον ο ίδιος συμβάλει στην ευημερία του τόπου και των συνανθρώπων του!

Μία ακόμη σημαντική διαπίστωση της διερεύνησης της επιχειρηματικότητας γενικότερα στις περιοχές του Δήμου Πύλης είναι ότι άνθρωποι που ενδιαφέρονται να ανοίξουν κοινωνικές επιχειρήσεις στην περιοχή **δεν έχουν τις επιχειρηματικές δεξιότητες και γνώσεις** για να τις κάνουν βιώσιμες. Στην πραγματικότητα δεν έχουν καν γνώση της συμβατικής επιχειρηματικότητας. Η εικόνα που έχουν στο μυαλό τους περιέχει κάποιες ιδέες και πολλή κρατική (ευρωπαϊκή) βοήθεια. Το κενό όμως αυτό δεν μπορεί να καλυφθεί μόνον με χρηματική ενίσχυση αλλά επιβάλλεται η ουσιαστική στήριξη όσο αφορά στην οργανωτική δομή, στην στρατηγική της επιχείρησης αλλά και τις επιμέρους στρατηγικές όπως του μάρκετινγκ, κι άλλα θέματα επιχειρηματικής γνώσης και κοινωνικής προσέγγισης. Αυτό το κενό θα καλύψει και η προτεινόμενη θερμοκοιτίδα.

Ο στόχος της κοινωνικής επιχειρηματικότητας είναι η ανάπτυξη εμπορικής δραστηριότητας ώστε να εξασφαλισθεί η βιωσιμότητα των εγχειρημάτων που θα συνταχθούν μέσα στην Κοινωνική Οικονομία του Δήμου Πύλης, ανεξάρτητα από τη νομική τους μορφή. Μόνον έτσι θα είναι βιώσιμες και θα προσφέρουν ουσιαστικά εφόσον δεν θα εξαρτώνται από κρατικές / ευρωπαϊκές επιχορηγήσεις ή κάθε άλλου τύπου χορηγίες (οι οποίες φυσικά είναι επιθυμητές και έως ένα βαθμό αναγκαίες χωρίς να είναι απαραίτητα χρηματικές). Ενδεικτικά, την παρούσα χρονική στιγμή, οι

κοινωνικές επιχειρήσεις, οι οποίες βασίζονταν στα κονδύλια ευρωπαϊκών ενισχύσεων, δεν μπορούν να επιβιώσουν, γιατί η χρηματοδότηση πηγαίνει για την αντιμετώπιση του προσφυγικού. Κρατικές διευκολύνσεις και προτεραιότητες θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν αλλά όχι να θεωρούνται δεδομένες. Για παράδειγμα φοροελαφρύνσεις ή ειδικά καθεστώτα αλλάζουν αρκετά συχνά και δεν αποτελούν σταθερή βάση για τη μελέτη βιωσιμότητας καμίας κοινωνικής επιχείρησης.

Η ηθική, δηλαδή οι αρχές, τα μέσα και οι αξίες της επιχειρηματικότητας θα πρέπει να είναι συμβατές με τον κοινωνικό σκοπό που θα τεθεί εξ αρχής. Με βάση τις γενικές αρχές καλής πρακτικής αλλά και το συγκεκριμένο χώρο (ορεινές περιοχές) οι δραστηριότητες θα πρέπει να σέβονται και να καλύπτουν το τρίπτυχο: Κοινωνικός, Επιχειρηματικός και Περιβαλλοντικός Σκοπός. Για παράδειγμα, αν ο στόχος μιας ομάδας είναι η ενδυνάμωση της τοπικής κοινωνίας με την καλλιέργεια και πώληση συγκεκριμένων προϊόντων, αυτοί δεν θα πρέπει να αγοράζουν μεταλλαγμένο καρπό ή να τον δέχονται σε περίπτωση που κάποια εταιρεία τους τον χορηγεί δωρεάν.

Β) ΣΕ ΣΧΕΣΗ ΜΕ ΤΙΣ ΜΟΡΦΕΣ - ΠΕΡΙΟΧΕΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα στις ορεινές και ημιορεινές περιοχές του Δήμου Πύλης αγγίζει κύρια δράσεις που αφορούν την παραγωγή προϊόντων και παροχή υπηρεσιών για την ικανοποίηση των αναγκών της συλλογικότητας (περιβάλλον, αξιοποίηση τοπικών προϊόντων, διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων κ.α.) που προάγουν το τοπικό και συλλογικό συμφέρον, την προώθηση της απασχόλησης, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και την ενδυνάμωση της τοπικής ή περιφερειακής ανάπτυξης. Η βασική θεώρηση είναι η αύξηση της απασχολησιμότητας και η αποτροπή του μαρασμού της περιοχής. Εδώ δεν διακρίνονται κοινωνικές ομάδες (π.χ. φυλακισμένοι, ναρκομανείς, μετανάστες) αλλά άνθρωποι που παλεύουν να μείνουν σε μια περιοχή που φαινομενικά δεν μπορεί να τους συντηρήσει. Επομένως μια κοινωνική επιχείρηση μπορεί να ξεκινήσει με τη λογική να αυξήσει την απασχολησιμότητα δημιουργώντας καλές θέσεις εργασίας. Για παράδειγμα, η εκμετάλλευση της βουνίσιας ρίγανης και μέντας για τη δημιουργία εξαγωγικού προϊόντος λύνει το πρόβλημα της απασχολησιμότητας, αλλά ταυτόχρονα χρησιμοποιεί και έναν παραδοσιακό κλάδο και προστρέχει με σεβασμό στο περιβάλλον. Αν αυτό επεκταθεί, μπορεί να δημιουργήσει συνέργειες με άλλα σχήματα ή φορείς κοινωνικής οικονομίας όπως με ομάδες συλλογής ρίγανης και μέντας, συνέδρια για τα βότανα των

βουνών και ιαματικές διεξόδους και τελικά, ενώ θα ξεκινήσει από κάτι πολύ συγκεκριμένο, να αποκτήσει πολλαπλές κατευθύνσεις και ανοίγματα, «πιάνοντας» πολλούς τομείς.

Επομένως η τοπική διερεύνηση των επιχειρηματικών δυνατοτήτων, των δυνατών και αδύνατων σημείων της περιοχής είχε ως στόχο τον εντοπισμό των ιδιαιτεροτήτων της τοπικής κοινωνίας και τη δυνατότητα δημιουργίας κοινωνικού αντίκτυπου μέσω βιώσιμων μεθόδων μεταποιητικής παραγωγής και δημιουργίας θέσεων εργασίας.

Η ανάλυση κατέδειξε ότι η οικονομική ανάπτυξη και απασχόληση στο Δήμο Πύλης είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τον πρωτογενή τομέα καθώς ο αγροδιατροφικός τομέας είναι ιδιαίτερα σημαντικός αλλά και τον τριτογενή (τουρισμό). Ενώ όμως οι ορεινές περιοχές του Δήμου είναι ευρύτερα γνωστές κύρια για τον χειμερινό τουρισμό (δάσος – κυνήγι – σκι) αυτό περιορίζεται σε εθνικό επίπεδο ενώ τα προϊόντα που παράγονται σε αυτές τις περιοχές δεν έχουν τύχει κάποιας ιδιαίτερης αναγνώρισης (π.χ. τα, τα τυροκομικά προϊόντα και το κρέας).

Για το λόγο αυτό είναι πρωταρχικής σημασίας η κοινωνική επιχειρηματικότητα να κινηθεί αρχικά σε τρεις άξονες:

A) ανάδειξη των περιοχών ως τουριστικών προορισμών (όλο το χρόνο) σε παγκόσμιο επίπεδο

B) διασφάλιση της ποιοτικής παραγωγής τοπικών (υφιστάμενων και νέων) προϊόντων αλλά και αναγνώριση, ανάδειξη και προώθηση αυτών με στοχευμένες δράσεις (π.χ. η κατοχύρωση της ονομασίας προέλευσής τους)

Γ) ανάδειξη των ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων του δάσους (προϊόντα – αναψυχή – κυνήγι κοκ) και γενικότερα της περιοχής.

Η ανάλυση SWOT καταδεικνύει την ύπαρξη σημαντικότητας πόρων της περιοχής που μπορούν να αποτελέσουν εφαλτήριο ανάπτυξης κοινωνικής αλλά και συμβατικής επιχειρηματικότητας της περιοχής. Παράλληλα όμως καταδεικνύει και τις εγγενείς δυσκολίες και απειλές που έχουν να κάνουν κύρια με την καθεστηκυία νοοτροπία των κατοίκων της περιοχής. **Γίνεται φανερό ότι συμπράξεις μικρο-επιχειρήσεων με εθελοντές κάτω από τα οφέλη του πλαισίου κοινωνικής επιχειρηματικότητας μπορούν να αναδείξουν σε παγκόσμιο επίπεδο τοπικά προϊόντα, την ομορφιά του πολυσχιδούς τοπίου και να δημιουργήσουν εγχειρήματα με πολλαπλές δραστηριότητες.**

Τα κοινωνικά βιώσιμα εγχειρήματα θα πρέπει να είναι αυτοχρηματοδοτούμενα, να μπορούν δηλαδή τα ίδια να υποστηρίζουν τη λειτουργία τους και να υπάρχει δυνατότητα ανάπτυξης. Ακόμη κι αν ξεκινήσουν ως μικρές επιχειρηματικές οντότητες, να είναι οργανωμένες με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορούν να ξεπεράσουν τα τοπικά κι εθνικά όρια.

Ενδεικτικά αναφέρεται:

Η δυνατότητα υπηρεσιών εστίασης και φιλοξενίας με καθαρά τοπικά προϊόντα, οργανωμένες εκδρομές στη φύση για τους φυσιολάτρες, αθλητικές δραστηριότητες όλο το χρόνο (π.χ. ποδήλατο, περίπατος, κοκ), σε πολιτιστικά και θρησκευτικά μνημεία και τοπικό τουριστικό πρακτορείο (κοινωνική επιχείρηση) που να οργανώνει την προβολή της περιοχής ανά τον κόσμο, οργανωμένα ταξίδια, αποστολές, εκδηλώσεις αλλά και δημιουργία και καλλιέργεια μύθων.

Αντίστοιχα, μπορούν να οργανωθούν ομάδες κοινωνικών επιχειρηματικών δράσεων γύρω από το δάσος και τα προϊόντα του με αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας, χρήση της νομοθεσίας κοκ.

Στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος ΑΙΘΗΚΟΣ προτάθηκαν επιχειρηματικές ιδέες δημιουργίας κοινωνικών επιχειρήσεων από ομάδα ειδικών επιστημόνων του ΤΕΙ Θεσσαλίας και του ΑΠΘ και μπορούν να αξιοποιηθούν από τους πολίτες της ορεινής περιοχής του Δήμου Πύλης. Κάποιες από αυτές είναι οι παρακάτω:

- Εφαρμογή συστημάτων κυκλικής οικονομίας ειδικά για τρόφιμα και παραγωγή νερού.
- Ολοκληρωμένος περιβαλλοντικός τουρισμός και κοινωνική οικονομία με δράσεις, όπως: θεματικά πάρκα, πεζοπορικά μονοπάτια, φεστιβάλ βουνού, αθλητισμός - ποδήλατο βουνού downhill, τουριστικών ξεναγών για ΑΜΕΑ κá
- Αξιοποίηση hololens στον τουρισμό (για τις τουριστικές επιχειρήσεις του δήμου, αρχαιολογικούς χώρους).
- Ανάπτυξη διαδικτυακής πλατφόρμας και εφαρμογής κινητών τηλεφώνων για την παροχή τουριστικών υπηρεσιών με βάση την τοποθεσία του χρήστη (από GPS).
- Αξιοποίηση του ξύλου για παραγωγή συσκευασιών για συγκεκριμένες ομάδες προϊόντων όπως ποτά (τσίπουρο, κρασί), τρόφιμα (όσπρια και φρούτα)
- Αξιοποίηση των μη ξυλωδών προϊόντων του δάσους, όπως είναι τα εξής: κάστανα, μανιτάρια, αρωματικά ροκανίδια και παραγωγή ρητίνης από ελάτη και πεύκη για

ειδικές χρήσεις.

- ο Αξιοποίηση του αγροτοδιατροφικού τομέα σε: ζωικά και γαλακτοκομικά προϊόντα, κρασί, υπερτροφές, αρωματικά και φαρμακευτικά φυτά που διαθέτει η περιοχή.

Επιπλέον, στο πλαίσιο ανάπτυξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας (αλλά και της επιχειρηματικότητας γενικότερα), ο Δήμος θα πρέπει να μπορεί να λειτουργήσει ως υποκινητής επενδύσεων, με βάση συγκεκριμένο στρατηγικό σχεδιασμό, αξιοποιώντας τα συγκριτικά πλεονεκτήματα του και προσελκύνοντας επενδύσεις που κατ' επέκταση θα προσφέρουν θέσεις εργασίας. Συγκεκριμένα, το Αυτοτελές Τμήμα Τοπικής Οικονομικής Ανάπτυξης του Δήμου Πύλης θα πρέπει να στελεχωθεί περαιτέρω με στόχο τη συμβολή του Δήμου

- στην καλλιέργεια, υποβοήθηση και ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας
- στην ανάπτυξη της τοπικής οικονομίας και απασχόλησης
- στην υποβοήθηση της διάνοιξης οδών προώθησης

αναλαμβάνοντας δράσεις όπως οι παρακάτω:

- ♦ οργανωμένη ενημέρωση και υποβοήθηση των υφιστάμενων τοπικών επιχειρήσεων για τις δυνατότητες που παρέχονται από εργαλεία και το πλαίσιο της κοινωνικής επιχειρηματικότητας για την αντιμετώπιση των αναγκών και προβλημάτων τους αλλά και την καλλιέργεια συνεργειών με υφιστάμενες και νέες επιχειρήσεις της περιοχής και της εξωστρέφειάς τους
- ♦ Ενεργό συμμετοχή σε αναπτυξιακές συμπράξεις για υλοποίηση τοπικών σχεδίων για την τόνωση της απασχόλησης κυρίως ευπαθών ομάδων (κι όχι μόνο)
- ♦ υποστήριξη ανέργων για την ίδρυση κοινωνικών επιχειρήσεων, καθώς και επιχειρήσεων για την αξιοποίηση χρηματοδοτικών εργαλείων της νέας προγραμματικής περιόδου
- ♦ Υποστήριξη Προγραμμάτων κοινωφελούς εργασίας και διευκόλυνση των ενδιαφερόμενων κατά τη διαδικασία
- ♦ Προσπάθεια για εξασφάλιση πόρων για τη δημιουργία των κατάλληλων υποδομών

8. ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

4.1. ΓΕΝΙΚΑ ΟΦΕΛΗ

Σύμφωνα με τις μελέτες που διεξήχθησαν στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος ΑΙΘΗΚΟΣ, οι βασικές προτεραιότητες που καλείται να ικανοποιήσει η ανάπτυξη κοινωνικών επιχειρήσεων στις περιοχές του Δήμου Πύλης είναι

1. Τοπική ανάπτυξη με έμφαση στην μείωση της ανεργίας, της φτώχειας και της μετανάστευσης
2. Η δημιουργία ανταγωνιστικών προϊόντων και υπηρεσιών σε σχέση με τα υφιστάμενα ώστε να επεκταθεί και να αναβαθμισθεί η επιχειρηματική δραστηριότητα της περιοχής με ταυτόχρονη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και ευκαιριών απασχόλησης
3. Η δυναμική ενσωμάτωση των υφιστάμενων και δυνητικών παραγωγών στην αλυσίδα γεωργο-κτηνοτροφικών και άλλων προϊόντων
4. Η βελτίωση της προστασίας του περιβάλλοντος
5. Η παρακίνηση στη γνώση, την εξωστρέφεια και την καινοτομία.

Στον άξονα αυτών των προτεραιοτήτων, η παρούσα μελέτη σκοπιμότητας δημιουργίας ΚοινΕπ στις περιοχές εστίασε σε συγκεκριμένους τομείς, η αξιοποίηση των οποίων μπορεί να συμβάλει στην κοινωνική ευημερία του τόπου. Πιο συγκεκριμένα, πιθανά **γενικά κοινωνικά οφέλη** που συνηγορούν στην ανάπτυξη κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην περιοχή του Δήμου Πύλης μπορούν να θεωρηθούν τα παρακάτω:

- προσφέρει ελπίδα και προοπτική κινητοποιώντας έτσι μεγάλο μέρος του πληθυσμού και αναβαθμίζοντας δεξιότητες και την αξιοποίηση φυσικών πόρων.
- Θα στηρίξει τις μικρές «οικογενειακές» βιοτεχνικές κι εμπορικές δομές των περιοχών που δεν είχαν τη δυνατότητα ανάπτυξης λόγω του μικρού μεγέθους και των συνεπαγόμενων αδυναμιών.
- Θα δώσει την ευκαιρία ευρύτερων συλλογικών πρωτοβουλιών επιχειρηματικότητας και ως εκ τούτου οι κοινωνικές επιχειρήσεις θα μπορούν να αντλούν πόρους από το ευρύτερο κοινωνικό-τοπικό περιβάλλον.

- Θα συμβάλει δυναμικά στην ανάπτυξη τοπικών μοντέλων διακυβέρνησης που θα προωθήσουν και θα ενδυναμώσουν τις επιμέρους περιοχές του Δήμου Πύλης και την ευρύτερη ανάπτυξη της περιοχής.
- Θα δημιουργήσει πολλαπλές μορφές τοπικής επιχειρηματικότητας και θα αποτελέσει εφαλτήριο δικτύωσης (δίκτυο πελατών, δίκτυο υποστηρικτών, δίκτυο συνεργατών, δίκτυο φορέων (πχ. συνεργασία με το Πανεπιστήμιο, με ιδιώτες, με το κράτος).
- Θα συμβάλει στην κοινωνική συνοχή αφού οι φορείς της θα είναι αποδέκτες της τοπικής υποστήριξης.
- Δημιουργεί υψηλά επίπεδα εμπιστοσύνης και κοινωνικού κεφαλαίου, επειδή από τη φύση της μειώνει το ενδεχόμενο ηθικού κινδύνου (Grefe, 2007) ενισχύοντας και τον κλασικό θεσμό της επιχειρηματικότητας ο οποίος αμφισβητήθηκε έντονα τα τελευταία χρόνια από την ελληνική κοινωνία.
- Θα ενισχύσει την κοινωνική ευαισθητοποίηση της τοπικής κοινωνίας.
- Θα προωθήσει την οικονομική ενασχόληση των νέων σε χώρους παραμελημένους εξαιτίας χαμηλής κερδοφορίας, πχ. ο γεωργικός - κτηνοτροφικός τομέας
- Θα έχει και κύριο οικονομικό αντίκτυπο αφού οι κοινωνικές επιχειρήσεις θα συνυπάρχουν παράλληλα με άλλες μορφές επιχειρηματικών προτύπων με ποικίλες νομικές μορφές και διαφορετικούς στόχους συμβάλλοντας έτσι στη συνολική ανταγωνιστικότητα της αγοράς και στην τοπική ανάπτυξη.
- Θα δοθεί η δυνατότητα αξιοποίησης των ευπαθών και ευάλωτων κοινωνικά ομάδων και των ΑΜΕΑ σε δράσεις κοινωνικής ένταξης (π.χ. συσκευασία προϊόντων, ξυλουργική, ανακαινίσεις, εστίαση, κτλ)
- η προώθηση συγκεκριμένων δράσεων που θα αλλάζουν σταδιακά τη ζωή των κατοίκων της περιοχής, όπως για παράδειγμα η αναβάθμιση και επαναχρησιμοποίηση υποβαθμισμένων ή εγκαταλειμμένων περιοχών, η διαχείριση ελεύθερων χώρων, βιοκαλλιέργειες, κοκ.

4.2. ΚΛΑΔΙΚΑ ΟΦΕΛΗ (ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΗ ΚΑΙ ΚΛΑΔΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ)

Με γνώμονα τους θεματικούς επιχειρηματικούς κλάδους που η έρευνα καταδεικνύει ότι παρουσιάζουν μεγαλύτερο ανταγωνιστικό ενδιαφέρον για την περιοχή αλλά και για την Ελληνική αγορά γενικότερα, **επιμέρους οφέλη** της ανάπτυξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας στις περιοχές του Δήμου Πύλης μπορούν να αποτελέσουν – χωρίς να περιορίζονται μόνον σε αυτά – τα παρακάτω:

Για τα γεωργο-κτηνοτροφικά / δασοπονικά προϊόντα:

A) οικονομικά – επιχειρηματικά οφέλη

- Αγρο-δασοπονία: συγκαλλιέργεια ξυλωδών και ποωδών φυτών με παραγωγή μεγάλης ποικιλίας προϊόντων όπως ξυλεία, καυσόξυλα, ξυλοκάρβουνα, τροφή για τα ζώα, φρούτα και καρποί και άλλα προϊόντα
- Πολυκαλλιέργειες όπως π.χ. δασικά και οπωροφόρα δένδρα
- Αρωματικά φυτά ή αλλιώς αξιοποίηση του «αιθέριου θησαυρού του τόπου μας», μανιτάρια (τρούφα), κλπ σε συνδυασμό με άλλες δραστηριότητες όπως τουρισμό, εστίαση και γαστρονομία
- Η αγρο-ενέργεια με την αξιοποίηση της αγρο-βιομάζας, δηλ. της γεωργικής και δασικής ύλης, αλλά και των ενεργειακών καλλιεργειών. Ομάδες καλλιεργητών και ΚοινΣεπ θα μπορούν να τη χρησιμοποιήσουν για ηλεκτροπαραγωγή και για θέρμανση
- Ενσωμάτωση των αρωματικών φυτών στη διατροφή των ζώων για τη δημιουργία διαφοροποιημένων προϊόντων αξιοποιώντας βοσκές με μεγάλη βιοποικιλότητα σε αρωματικά (χαμηλό κόστος εκτροφής και, ταυτόχρονα, χαρακτηριστικά μοναδικά για κάθε περιοχή στο τελικό προϊόν). Σε συνδυασμό με την ορθή προώθηση και την πρόσδοση μοναδικής ταυτότητας αυξάνει η προστιθέμενη αξία των παραγόμενων προϊόντων.
- Δικτύωση παραγωγών που μετέχουν σε λαϊκές αγορές
- Προώθηση των αγροτικών προϊόντων μέσα από σύγχρονα δίκτυα διανομής και πώλησης.
- Καθετοποιημένη παραγωγή πιστοποιημένων προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας και πώληση στις διεθνείς αγορές. Οι ΚοινΕπ μπορούν να δημιουργήσουν βιώσιμα μεγέθη μονάδων και να μπορούν να διαθέσουν πόρους για την υιοθέτηση βιομηχανικών προτύπων (ISO, HACCP)
- Καθετοποίηση ζωικής παραγωγής με παραγωγή ζωοτροφών και ενέργειας –

δημιουργία μεικτών εκμεταλλεύσεων ικανοποιητικού μεγέθους

- Αξιοποίηση της ολοένα και περισσότερο αυξανόμενης δυσπιστίας σε θέματα ελέγχων και ύπαρξης κινδύνων στην διατροφική αλυσίδα με δημιουργία διαφανών κατεργασιών και χρήση ποιοτικών φυσικών πρώτων υλών
- Δημιουργία τοπικού ορεινού σήματος
- Η υπεροχή του αιγο-πρόβειου κρέατος στις διεθνείς αγορές εφόσον η κατανάλωση δεν περιορίζεται από θρησκευτικές πεποιθήσεις, όπως συμβαίνει με το βόειο ή το χοίρειο.

Κοινωνικά οφέλη (κοινωνική ευημερία – περιβάλλον)

- πηγή οικονομικής ανάπτυξης του τόπου.
- δυνατότητα αύξησης της απασχόλησης προσφέροντας επικερδή απασχόληση σε μικροκαλλιεργητές και δυνατότητα συμμετοχής σε τοπικές επιχειρηματικές δραστηριότητες
- Πολλαπλασιασμό των επιχειρηματικών εγχειρημάτων π.χ. Δημιουργία και άλλων συνεταιρισμών (π.χ. συν/μος γυναικών) και συμμετοχή αυτών με δικό τους ράφι στα σημεία πώλησης
- Ενεργοποίηση κι άλλων μικρο-επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη μεταποίηση, στο εμπόριο, στις μεταφορές, εξαρτώμενες από τα προϊόντα των πρώτων ΚοινΕπ
- Κάθε αγροτικό νοικοκυριό θα μπορεί να αυτονομηθεί ενεργειακά από το πετρέλαιο, αξιοποιώντας τα υπολείμματα των καλλιεργειών του.
- Η απ' ευθείας σχέση του παραγωγού με τον καταναλωτή. Η προσφορά στον καταναλωτή πιστοποιημένων προϊόντων υψηλής ποιότητας
- Η ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων
- Προστασία δασών, δασικών εκτάσεων και περιοχών Natura 2000 : π.χ. Απορρόφηση νερού και θρεπτικών ουσιών, δέσμευση του αζώτου, προστασία από τη διάβρωση
- Δυνατότητα ανακύκλωσης γεωργικών υπολειμμάτων και παραπροϊόντων και η παραγωγή νέων προϊόντων.
- Η παραγωγή στερεών καυσίμων βιομάζας και υποκατάσταση των ορυκτών καυσίμων (πετρέλαιο – γαιάνθρακες) έχει περιβαλλοντικά οφέλη και

συμβάλλει στην επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Οδηγίας 28/2009 για την αύξηση της χρήσης των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ).

- Διαχείριση του νερού άρδευσης
- Γενικότερη υποστήριξη της ποιότητας ζωής (παιδεία- υγεία – επικοινωνία – συγκοινωνία κοκ)

Για τον τουρισμό:

A) οικονομικά - επιχειρηματικά οφέλη

- η δημιουργία και αποτελεσματική προβολή νέων προϊόντων και υπηρεσιών από ΚοινΣΕπ για την ανάπτυξη τουρισμού ειδικής ζήτησης (όπως π.χ. γαστρονομία ως βάση του ευ ζην και της μακροζωίας, αθλητικός τουρισμός, θρησκευτικός-προσκυνηματικός, ιαματικός τουρισμός, αγροτουρισμός συνεδριακός κ.α.).
- η προσέλκυση τουριστών από χώρες όπως η Ρωσία, η Ιαπωνία, Ηνωμένα Αραβικά Εμιράτα, Σαουδική Αραβία, κ.α., πέρα από τις παραδοσιακές (Γερμανία, Μεγάλη Βρετανία, Γαλλία και Ιταλία),
- η καθιέρωση πιστών-τακτικών τουριστών,
- η δημιουργία ελκυστικών και καλά στοχευμένων πακέτων διακοπών
- η επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου,
- Οργανωμένη προβολή διεθνώς σε στοχευόμενες βασικές αγορές παγκοσμίως.
- Κοινή αξιοποίηση εξειδικευμένων εργαλείων (π.χ. Digital online, όπως google, yahoo, Instagram, trip advisor, expedia, facebook), οπτικοακουστικού και ψηφιακού υλικού, επικοινωνίας με δημοσιογράφους ξένων μέσων επικοινωνίας με ισχυρή επιρροή στη διαμόρφωση των τάσεων της τουριστικής αγοράς, και άλλων διαφημιστικών προγραμμάτων
- Επισκέψεις σε τουριστικές εκθέσεις (B2B, B2C & State to Business συναντήσεις με τουριστικούς εταίρους).

Παράλληλα οι άνω δράσεις θα έχουν άμεση επίδραση και σε άλλες ομάδες του τοπικού πληθυσμού είτε υπό τη μορφή κοινωνικής επιχείρησης, εξαρτημένης εργασίας ή ακόμη και υπό τη μορφή εθελοντισμού. Ενδεικτικά αναφέρεται:

- η ανάγκη διάνοιξης μονοπατιών, σήμανσης και κατασκευής μικρών τεχνικών έργων
- σταθμών αναπαύσεως και καταφυγίων,
- διατήρησης των χώρων σε όλες τις περιόδους (χειμώνα – καλοκαίρι)

Παράλληλα θα χρειασθούν

- Συνοδοί για τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού όπως περιπατητικού, οικολογικού και πολιτιστικού τουρισμού.
- Ειδικοί συνοδοί θρησκευτικού τουρισμού
- Γυμναστές και εθελοντές για αθλητικό τουρισμό (π.χ. ιπποτουρισμό, τοξοβολία, σκοποβολή, Ποδηλασία, αναρρίχηση, Ορειβασία, στίβος περιπέτειας και slalom)
- οργανωτές επισκέψεων μουσειακών και εκθεσιακών χώρων προβολής ιστορικών και πολιτιστικών στοιχείων
- σύνδεση του θρησκευτικού τουρισμού και της ιστορίας με τις τοπικές δραστηριότητες, τα προϊόντα και τις υπηρεσίες
- Διοργάνωση και υποστήριξη εκδηλώσεων

Και φυσικά, υποστηρίζονται όλες οι άλλες μορφές επιχειρηματικότητας όπως εστίασης και φιλοξενίας, πώλησης τοπικών προϊόντων κοκ όπως για παράδειγμα:

- προμηθευτές της αλυσίδας αξίας που θα δημιουργήσουν τα άνω εγχειρήματα,
- συμπληρωματικές / βοηθητικές εργασίες (π.χ. δημιουργία ανάγκης καθαριότητας, συντήρησης, φύλαξη χώρων, ψηφιοποίησης και σύγχρονων μεθόδων ανάδειξης αρχαιοτήτων κι άλλων ιστορικών και θρησκευτικών μνημείων, κατασκευές-επισκευές (π.χ. εξοπλισμού, κτιρίων κτλ)
- ανανέωση σύγχρονων αλλά εγκαταλειμμένων εγχειρημάτων όπως ανακύκλωση - νέες μεθόδους επεξεργασίας υπολειμμάτων τροφής φυτικής προέλευσης, αλλά και ανάδειξης των τοπικών παραδοσιακών τεχνών και επαγγελμάτων
- Ανάπτυξη πυρήνων εθελοντισμού με δυνατότητες ένταξης ευπαθών ομάδων πληθυσμού
- Δημιουργία δομών κοινωνικής φροντίδας (π.χ. παιδιών προσχολικής ηλικίας, φροντίδα ηλικιωμένων, κοινωνικά πολυιατρεία κ.α.) αλλά και περισσότερες παροχές από το Δήμο (όπως π.χ. ενδοδημοτικές μεταφορές με έμφαση στην εξυπηρέτηση των ευπαθών ομάδων πληθυσμού ή ατόμων που βρίσκονται σε απομακρυσμένες περιοχές)

- Περαιτέρω δομές κατάρτισης και ευαισθητοποίησης σε θέματα Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας

Σε κάθε περίπτωση σημαντικό ρόλο θα παίξει η ευρηματικότητα και η καινοτομικότητα των μελών αλλά κι όλων όσων συμμετάσχουν στα εγχειρήματα. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι «ο μελισσοκομικός τουρισμός» ή ο «τυροκομικός τουρισμός» δεν έχει αναπτυχθεί στη χώρα μας, ενώ ανθούν σε άλλες χώρες. Για παράδειγμα στην Τουρκία μελισσοκόμοι από όλη την Ευρώπη συνδυάζουν επισκέψεις σε μελισσοκομεία, μελισσοκομικά ινστιτούτα, μελισσοκομικά μουσεία, γιορτές μελιού ή συσκευαστήρια μελιού με επισκέψεις σε φυσικά ή πολιτιστικά αξιοθέατα.

Ακόμη η περιοχή δεν φαίνεται να έχει αξιοποιήσει τη μυθολογία ή τα δυνατά κοινωνικά της χαρακτηριστικά. Στα δάση της περιοχής περιδιάβαινε ο Ασκληπιός, λέει η μυθολογία, ο θεός της Ιατρικής, αναζητώντας στην πλούσια βλάστηση τα βοτάνια που θα τον βοηθούσαν στα γιατρικά του. Αυτός ο μύθος σε συνδυασμό με την πληθώρα αρωματικών φυτών και βοτάνων μπορεί να προσφέρει πλούσιο υλικό για θεματικό τουρισμό. Αντίστοιχα, το αντάμωμα των Σαρακατσαναίων μπορεί να δημιουργήσει μια νέα τουριστική τάση με επισκέψεις τουριστών σε Σαρακατσάνικους οικισμούς, αναπαράσταση των εθίμων και της καθημερινής ζωής και παρακολούθηση αυτής καθεαυτής της εκδήλωσης.

Η Περιοχή είναι πράγματι ένας παράδεισος για τους εραστές της φύσης, τους φυσιοδίφες, τους προσκυνητές, αθλητές, αρχαιολόγους, ιστορικούς και πολλές άλλες ομάδες – στόχους.

Κοινωνικά οφέλη (κοινωνική ευημερία – περιβάλλον)

Τα κοινωνικά οφέλη δεν διαφοροποιούνται σημαντικά από όσα αναφέρθηκαν στην προηγούμενη ενότητα. Ενδεικτικά αναφέρονται:

- οικονομική ανάπτυξη του τόπου.
- δυνατότητα αύξησης της απασχόλησης με πολλαπλασιασμό των επιχειρηματικών εγχειρημάτων
- Ενεργοποίηση κι άλλων μικρο-επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στη μεταποίηση, στο εμπόριο, στις μεταφορές, εξαρτώμενες από τα προϊόντα των πρώτων ΚοινΕπ
- Ενδυνάμωση της τοπικής φωνής και των φορέων ΟΤΑ για θέματα προστασίας περιβάλλοντος, επενδυτικά έργα, κοκ

Υπηρεσίες υγείας

- **Δημιουργία ιδιωτικής κλινικής για παροχή υγειονομικής περίθαλψης:** Ως ΚοινΣεπ καλό θα ήταν να εξασφαλισθούν οι εγκαταστάσεις και ο εξοπλισμός μέσω επιδοτήσεων και χορηγιών. Η διαχείριση της κλινικής θα πρέπει να ακολουθεί ξεκάθαρα μια ανθρώπινη προσέγγιση, που να γίνεται αντιληπτή από τους ασθενείς. Με βάση τις συνεταιριστικές αρχές, θα παράγονται αξιοπρεπείς θέσεις εργασίας, και θα δημιουργούνται κίνητρα λόγω της ένταξης όλων των εργαζομένων στη διαδικασία λήψης αποφάσεων και τη διοίκηση. Οι υπηρεσίες θα παρέχονται έναντι αμοιβής αλλά το κόστος θα είναι πολύ χαμηλότερο σε σύγκριση με τον ιδιωτικό τομέα της υγείας, ώστε ακόμη και οι πιο περιθωριοποιημένες ομάδες να μπορούν να αντέξουν οικονομικά αυτά τα έξοδα. Σημαντικό ρόλο σε αυτό το αρκετά δύσκολο εγχείρημα θα παίξει η εθελοντική εργασία, οι ενέργειες κοινωνικής ευθύνης μεγάλων Ελληνικών και ξένων επιχειρήσεων, η προσέγγιση της ομογένειας και διεθνών συλλόγων (π.χ. Σαρακατσαναίων). Οι εκπρόσωποι της κλινικής και οι εργαζόμενοι θα μπορούν να συμμετέχουν και σε άλλες δραστηριότητες (π.χ. πώληση τροφίμων) προκειμένου να χρηματοδοτηθεί το ιατρικό κέντρο αυτόνομα.
- Φροντίδα ηλικιωμένων (κατ' οίκον νοσηλεία, αλλά και αγορά τροφίμων κι άλλων αναγκαίων)
- Προσέλκυση κινητών μονάδων υγείας (έλεγχοι, πρόληψη, συμβουλευτική κοκ)

Επιπλέον κοινωνικά οφέλη:

Κάλυψη των ελλείψεων του τομέα της κοινωνικής πρόνοιας και προστασίας: το κράτος αδυνατεί πλέον να παράσχει στους πολίτες ποιοτικές και ποσοτικές υπηρεσίες για την εξασφάλιση της αξιοπρεπούς διαβίωσής τους.

Επίσης, οι πρωτοβουλίες αυτές μπορούν να παίξουν πρωταρχικό ρόλο στην υποβολή αιτημάτων της τοπικής κοινωνίας στις εθνικές δημόσιες αρχές για τις κοινωνικές υπηρεσίες.

9. ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΟΔΟΧΗ ΚΑΙ ΥΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΟΥ ΘΕΣΜΟΥ ΑΠΟ ΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΠΥΛΗΣ

Ο θεσμός της κοινωνικής επιχειρηματικότητας και γενικότερα η έννοια της κοινωνικής οικονομίας όχι απλά δεν είναι κατανοητός στην τοπική κοινωνία του Δήμου Πύλης, αλλά είναι και παρεξηγημένος όπως αναφέρθηκε συχνά παραπάνω και σύμφωνα με τα ευρήματα του ερευνητικού έργου ΑΙΘΗΚΟΣ. Η διασκέδαση της δυσπιστίας και η προσέλευση πολιτών στην υιοθέτηση αυτής της μορφής επιχειρηματικότητας συνεπάγεται καλά οργανωμένη προετοιμασία από τους φορείς που θα αναλάβουν το εγχείρημα. Βασικές ενέργειες που προτείνονται είναι:

Αρχικά εύπεπτα προγράμματα ενημέρωσης / εκπαίδευσης των τοπικών κοινοτήτων ώστε οι κάτοικοι να γνωρίσουν και να κατανοήσουν το θεσμό και τα οφέλη που μπορούν να αποκομίσουν. Προτείνεται η επιλογή ομιλητών αποδεκτών στην περιοχή ώστε να εξασφαλισθεί κοινό με την παράλληλη ετοιμασία κάποιας εκδήλωση (π.χ. στο καφενείο του χωριού με διάθεση ποτού)

Προσωπική επαφή των υπεύθυνων με άτομα που έχουν ήδη κάποια μορφή επιχειρηματικής δραστηριότητας ή άτομα που είναι γνωστά για την κοινωνική τους δράση και τα αντίστοιχα ενδιαφέροντα

Διοργάνωση ημερίδων και σεμιναρίων σε δεύτερο στάδιο και συγκεκριμένα στη φάση της διερεύνησης

Διοργάνωση συναντήσεων με τους άμεσα ενδιαφερόμενους – μετά την εκδήλωση ενδιαφέροντος – με τον εκπαιδευτή ως συντονιστή και σύμβουλο.

Διάχυση των επιτυχημένων περιπτώσεων με δημοφιλείς τρόπους

10. Η ΑΠΟΛΥΤΗ ΑΝΑΓΚΗ ΤΗΣ ΘΕΡΜΟΚΟΙΤΙΔΑΣ

Η μελέτη σκοπιμότητας δημιουργίας θερμοκοιτίδας κοινωνικών επιχειρήσεων στο Δήμο Πύλης κατέδειξε την αναγκαιότητα και το ρόλο της για την παρακίνηση της δημιουργίας, στήριξης κι ανάπτυξης κοινωνικών επιχειρήσεων στην ευρύτερη περιοχή του Δήμου Πύλης. Εκπληρώνοντας την αποστολή της, η θερμοκοιτίδα θα συμβάλει στην επιχειρηματική και οικονομική ανάκαμψη της περιοχής, τη δημιουργία θέσεων εργασίας, την προώθηση της επαπειλούμενης -λόγω του δυσμενούς οικονομικού περιβάλλοντος, κοινωνικής συνοχής και την δημιουργία ευημερίας στις ορεινές περιοχές που συμμετέχουν στο ερευνητικό πρόγραμμα μέσα από το προτεινόμενο τοπικό οικοσύστημα Κοινωνικής Οικονομίας και Επιχειρηματικότητας.

Σημαντικό ρόλο θα παίξει η θερμοκοιτίδα στην ενσωμάτωση του θεσμού στην τοπική κουλτούρα που πιθανά αποτελεί και το σημαντικότερο εμπόδιο στην διάδοσή του. Ένας σημαντικό ρόλος των στελεχών της θερμοκοιτίδας είναι η συνεχής εκπαίδευση. Πέραν των λειτουργιών που αναλύθηκαν διεξοδικά στο Π.Ε. 5.3, η θερμοκοιτίδα θα διευκολύνει και θα ενθαρρύνει την δικτύωση με άλλους φορείς και εταιρείες ανάπτυξης κοινωνικών επιχειρηματικών καλών πρακτικών στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Αυτές οι κινήσεις έχουν κρίσιμο ρόλο στην ενδυνάμωση της πρακτικής γνώσης, κύρια εξαιτίας της εμβρυακής κατάστασης της Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας όχι μόνον στην Π.Ε. Τρικάλων αλλά και στην Ελλάδα γενικότερα.

11. ΕΚΤΙΜΗΣΗ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ

Η παρούσα μελέτη σκοπιμότητας ανέδειξε ότι υπάρχουν σημαντικές **κοινωνικές ανάγκες** αλλά και **σημαντικές ευκαιρίες και δυνατότητες ανάπτυξης κοινωνικής επιχειρηματικότητας** στο Δήμο Πύλης και ιδιαίτερα στις ορεινές περιοχές αυτού.

Βασικά κοινωνικά προβλήματα που αναδείχθηκαν στην περιοχή είναι

- η γήρανση του πληθυσμού,
- η ανεργία εξαιτίας του μαρασμού της περιοχής λόγω μείωσης του εσωτερικού τουρισμού αλλά και της γενικότερης κρίσης,
- η έλλειψη υποδομών εξαιτίας των κρατικών αδυναμιών να ανταποκριθούν στις ανάγκες της περιοχής,
- η μετανάστευση,
- η εγκατάλειψη,
- η έλλειψη δομών υγείας και πρόληψης,
- υστερήσεις σε θέματα εκπαίδευσης και πληροφόρησης.

Από την άλλη πλευρά, η έρευνα εντόπισε **σημαντικούς παράγοντες που μπορούν να φέρουν ανάπτυξη κι ευημερία** στην περιοχή με την υποβοήθηση ανάπτυξης της κοινωνικής επιχειρηματικότητας όπως:

- Οι πλούσιοι φυσικοί πόροι
- Η ύπαρξη βαθιάς γνώσης για την αξιοποίηση αυτών
- Η ύπαρξη σημαντικών κενών στις εθνικές και διεθνείς αγορές τα οποία μπορεί να καλύψουν τοπικές επιχειρηματικές δράσεις

Παράλληλα πέραν των κοινωνικών αναγκών παρουσιάστηκαν **προβλήματα** όπως:

- Έλλειψη επιχειρηματικής γνώσης και κουλτούρας
- Άγνοια του θεσμού της κοινωνικής επιχειρηματικότητας
- Δυσπιστία και δυσκολία στην ανάπτυξη συνεργασιών
- Δυσκολία για παρακίνηση για εξωστρεφείς δράσεις

Η σύνθεση της ανάλυσης του εξωτερικού και του εσωτερικού περιβάλλοντος ανέδειξε τις δυνατότητες επιτυχίας κοινωνικών επιχειρήσεων της περιοχής υπό κάποιες πάντα προϋποθέσεις και πιο συγκεκριμένα:

Α) θεωρείται κομβικής σημασίας η υιοθέτηση της αντίστοιχης κουλτούρας τουλάχιστον από όσους θελήσουν να επιχειρήσουν κοινωνικά. Αυτό σημαίνει κοινωνική ευαισθητοποίηση, δέσμευση στο κοινό καλά, αποδοχή ότι τα κέρδη ουσιαστικά στοχεύουν στο κοινό καλό κ.ο.κ

Β) απαιτείται καλλιέργεια της συνεργατικής κουλτούρας και της ενεργού συμμετοχής των κατοίκων, σημεία στα οποία παρατηρείται αξιοσημείωτη υστέρηση αλλά που μπορούν να ξεπεραστούν εφόσον η περιοχή κατοικείται από μεγάλες οικογένειες, όλοι οι κάτοικοι είναι γνωστοί μεταξύ τους κι εξακολουθούν να υπάρχουν αξίες και συναισθήματα που φαίνεται να εκλείπουν πλέον από τα αστικά κέντρα (όπως η σχεδόν αντανakλαστική βοήθεια όσων έχουν άμεση ανάγκη, το φιλότιμο, οι κοινές γιορτές κι εκδηλώσεις κ.ο.κ)

Γ) κρίνεται ότι η ορθότερη μορφή κοινωνικής επιχειρηματικότητας για την περιοχή είναι εκείνη του **Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού**, με στόχο την παραγωγή και παροχή προϊόντων/υπηρεσιών για την ικανοποίηση των αναγκών της συλλογικότητας. **Οι ΚοινΣεπ** θα μπορούσαν να δημιουργήσουν παραγωγές κρίσιμης μάζας ώστε α) να επιτυγχάνουν καλές συνεργασίες στην αλυσίδα αξίας, β) να μπορούν να διεκδικήσουν στις παγκόσμιες αγορές αλλά και γ) να διαμορφώσουν επιχειρηματικά μοντέλα πολυαπασχόλησης με συμμετοχή πολλών κλάδων στην τελική επιχειρηματική τους πρόταση (π.χ. αγροτικό προϊόν με τουριστικό προϊόν)

Δ) ΚοινΣεπ της μορφής που προαναφέρθηκε μπορούν αρχικά να ξεκινήσουν μέσα από την προτεινόμενη θερμοκοιτίδα ώστε να εξασφαλίσουν μόχλευση πόρων, δικτύωση, γνώση και πληροφόρηση κ.ο.κ

Ε) η ορθολογική ανάπτυξη της κοινωνικής επιχειρηματικότητας στην περιοχή με την κατάλληλη στήριξη των κρατικών φορέων έχει τη δυνατότητα και πολλές πιθανότητες επιτυχίας ώστε να προάγει το τοπικό και συλλογικό συμφέρον, την απασχόληση, την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και της τοπικής ανάπτυξης

Η μελέτη σκοπιμότητας έθεσε αρχικά κάποιους στρατηγικούς στόχους (Πίνακας 2) οι οποίοι φαίνεται πως μπορούν να επιτευχθούν με την ανάπτυξη κοινωνικής επιχειρηματικότητας. Πιο συγκεκριμένα, η δημιουργία επιτυχημένων ΚοινΣεπ έχει – σύμφωνα με τις παραπάνω αναλύσεις – πολλές και καλές πιθανότητες για αξιολογότερη προσφορά τους στην ευρύτερη κοινωνικοοικονομική ανάπτυξη του Δήμου Πύλης όπως για :

- Αύξηση της ανταγωνιστικότητας της περιοχής με κοινωνικά οφέλη
- Αξιοποίηση και ανάδειξη των πόρων της περιοχής με άνοιγμα σε νέες αγορές
- Βελτίωση της ζωής των κατοίκων της περιοχής
- Παροχή καλύτερης πρόσβασης σε βασικές υπηρεσίες (κοινωνικές, εκπαιδευτικές, υγείας)
- Προστασία του περιβάλλοντος
- Ενδυνάμωση της τοπικής κοινότητας σε διοικητικό επίπεδο με την προώθηση πρωτοβουλιών ενίσχυσης της στη στρατηγική λήψη αποφάσεων

Σύμφωνα με τη μελέτη σκοπιμότητας

η κοινωνική επιχειρηματικότητα μπορεί να εξασφαλίσει την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής συνδυάζοντας την κύρια με την κοινωνική και περιβαλλοντική ανάπτυξη .

Η ύπαρξη θετικού κοινωνικού αντίκτυπου, η επίλυση κοινωνικών προβλημάτων και οι υπηρεσίες κοινωνικής ωφέλειας είναι ο απώτερος σκοπός και στόχος αυτής της επιχειρηματικής μορφής. Παρόλα αυτά, η παρούσα μελέτη εγγυάται και την εξασφάλιση σημαντικών εσόδων εφόσον οι ΚοιΣΕπ επιχειρήσουν ορθά χρησιμοποιώντας τα επιχειρηματικά εργαλεία, τις γνώσεις και δεξιότητες που αρχικά θα τους προσφερθούν.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Arend, R. (2013). Commentary on: Venturing for Others with Heart and Head: How Compassion Encourages Social Entrepreneurship. *Academy of Management Review*, 38(2), 313-315.

Avramenko, A., & Silver, J. A. (2010). Rural entrepreneurship: expanding the horizons. *International Journal of Entrepreneurship and Innovation Management*, 11(2), 140-155.

Borzaga C, Depedri S, Tortia E (2011). Organisational variety in market economies and the role of co-operative and social enterprises: a plea for economic pluralism. *J Co-op Stud* 44(1):19-30.

Bosworth, G., (2012). Characterising rural businesses - Tales from the paperman, *Journal of Rural Studies*, 28(4), 499-506

Chell, E., (2007). Social enterprise and entrepreneurship. Towards a convergent theory of the entrepreneurial process. *International Small Business Journal*, 25 (1), 5-26.

Chell, E., Spence, L. J., Perrini, F., & Harris, J. D. (2016). Social entrepreneurship and business ethics: does social equal ethical? *Journal of Business Ethics*, 133 (4), 619-625.

Dees, J. G. (1998). The meaning of social entrepreneurship, Available at: <http://www.redalmarza.cl/ing/pdf/TheMeaningofsocialEntrepreneurship.pdf> (Accessed at 7 August 2016)

Drucker, P., (1985), "Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles", 1985, pp. 17.

Dudrova H., Marincova L. Social/solidarity economy as a new way of health care provision, the case study from Cordoba, Argentina. *Geneva Health Forum Arch* 2011.

Efstratoglou, S. and Psaltopoulos, D. (1999). Structural Policy Effects in Remote Rural Areas Lagging behind in Development: The Case of Evrytania (Greece). Athens: Agricultural University of Athens, Department of Agricultural Economics.

Escalante, C., & Turvey, C. (2006). Innovation and Entrepreneurship in Rural Communities: Early Business Survival Challenges for the Agribusiness Entrepreneur. In US, Southern Agricultural Economics Association Annual Meetings.

Estrin, S., Mickiewicz, T., & Stephan, U. (2013). Entrepreneurship, social capital, and institutions: Social and commercial entrepreneurship across nations. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 37 (3): 479-504.

Griffiths Mark D., Lisa K. Gundry, Jill R. Kickul, (2013). The socio-political, economic, and cultural determinants of social entrepreneurship activity: An empirical examination. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, 20 (2), 341-357.

Grimes, M. G., McMullen, J. S., Vogus, T. J., & Miller, T. L. (2013). Studying the origins of social entrepreneurship: compassion and the role of embedded agency. *Academy of management review*, 38 (3), pp. 460-463.

Harding, R., (2006). Social entrepreneurship monitor. London: London Business School. Available from:

http://www.london.edu/assets/documents/PDF/Gem_Soc_Ent_web.pdf [Accessed 8 January 2008].

Haugh, Helen. (2005). A research agenda for social entrepreneurship. *Social Enterprise Journal*, 1 (1), 1-13.

Hellenic Statistical Authority (EL. STAT.). Pireus: EL. STAT. [Accessed 26 April 2016]. Available from: <http://www.statistics.gr/>

Ilbery, B. and Kneafsey, M. (1998). "Product and Place: Promoting Quality Products and Services in the Lagging Rural Regions of the European Union", *European Urban and Regional Studies* 5, pp. 329-341.

Ioannidis, St., Tsakanikas, A., and Xatzixristou St., (2010). The entrepreneurship in Greece 2009- 2010: Looking out of the crisis, GEM. Available from: http://ioibe.gr/docs/research/RES_02_09122010_REP_GR.pdf [Accessed 16 October 2016].

Jack, S. L, & Anderson, A. R. (2002). The effects of embeddedness on the entrepreneurial process. *Journal of business Venturing*, 17(5), 467-487,

Kalantaridis, C., & Bika, Z. (2006). In-migrant entrepreneurship in rural England: beyond local embeddedness. *Entrepreneurship and Regional Development*, 18(2), 109-131.

Kyrikos Georgios, LinkedIn: <https://www.linkedin.com/in/george-kirikos-ba2914a7>

Labrianidis, L., (2006). Fostering entrepreneurship as a means to overcome barriers to development of rural peripheral areas in Europe. *European Planning Studies*, 14(1), 3-8.

Ladeira, B., Martins, F., & Vier Machado, H. (2013). Social entrepreneurship: A reflection for adopting public policies that support the third sector in Brazil. *Journal of Technology Management & Innovation*, 8 (Sp.Issue 2), 188-196.

Lepoutre, J., Justo, R., Terjesen, S., & Bosma, N. (2013). Designing a global standardized methodology for measuring social entrepreneurship activity: the Global Entrepreneurship Monitor social entrepreneurship study. *Small Business Economics*, 40(3), 693-714.

Levie, J., & Hart, M. (2011). Business and social entrepreneurs in the UK: Gender, context and commitment. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, 3 (3), 200-217.

Levie, J., Harding, R., Brooksbank, D., Hart, M., Jones-Evans, D., and O'Reilly, M. (2006). Measuring Social Entrepreneurship: Lessons from Three Years of Experimentation by the UK GEM team. Paper presented at the Babson-Kauffman Entrepreneurship Research Conference, Madrid, June.

Lockie, S, & Kitto, S. (2000). Beyond the Farm Gate: Production-Consumption Networks and Agri-Food Research. *Sociologia Ruralis*, 40(1), 3-19.

López-i-Gelats F., Tàbara, J.D., & Bartolomé, J. (2009). The rural in dispute: Discourses of rurality in the Pyrenees. *Geoforum*, 40(4), 602-612.

Lundstrom, A., Zhou, C., von Friedrichs, Y., & Sundin, E. (Eds.). (2013). *Social entrepreneurship: Leveraging economic, political, and cultural dimensions* (Vol. 29). Springer Science & Business Media.

Mair, J., & Martí, I. (2006). Social entrepreneurship

research: A source of explanation, prediction, and delight. *Journal of World Business*, 41(1), 36-44.

Mandl I., T. Oberholzner and C. Dorflinger (2007), *Social Capital and Job Creation in Rural Europe*, European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions, Office for Official Publications of the European Communities, Luxembourg.

Miljkovic, M.M., Bilali, H.E., & Berjan, S. (2010). Rural economic diversification in Serbia. *Research Journal of Agricultural Science*, 42(2), 684-691.

Miller, T. L., Grimes, M. G., McMullen, J. S., & Vogus, T. (2012). *Venturing for Others with Heart and Head: How Compassion Encourages Social Entrepreneurship*. *Academy of Management Review*, 37(4), 616-640.

North, D. and D. Smallbone (2006), *Developing Entrepreneurship and Enterprise in Europe's Peripheral Rural Areas: some Issues Facing Policy makers*, *European Planning Studies*, 14(1), Taylor and Francis, 41-60.

OECD (2006), "Reinventing Rural Policy", Policy Brief, OECD Observer, October, Paris.

OECD, Organisation for Economic Co-operation and Development. (2005). *OECD factbook: economic, environmental and social statistics*. OECD.

Papadopoulos, I., Karagouni, Glykeria, Trigkas, M., Beltsiou Zoi, 2014. "Mainstreaming Green Product Strategies: Why and How Furniture Enterprises Integrate Environmental Sustainability" *EuroMed Journal of Business*, Vol. 9. Issue 3, pp. 203 - 317.

Papadopoulos, I., Karagouni, Glykeria, Trigkas, M., and E., Platogianni, 2010. "Green Marketing. The case of Greece in certified and sustainable managed timber products" *EuroMed Journal of Business*, Vol. 5, No.2. pp.166-190

Petralias, A., Petros, S., & Prodromidis, P. (2013). *Greece in Recession: Economic predictions, mispredictions and policy implications*.

Pezzini, M. (2001). "Rural Policy Lessons from OECD Countries", *International Regional Science Review* 24, pp. 134-145.

Seelos, C., & Mair, J. (2005). *Social entrepreneurship: Creating new business models to serve the poor*. *Business horizons*, 48(3), 241-246

Sharir, M., & Lerner, M. (2006). Gauging the success of social ventures initiated by individual social entrepreneurs, *Journal of World Business*, 41(1), 6-20

Shaw, E. and Carter, S. (2004). *Social entrepreneurship: Theoretical antecedents and empirical analysis of entrepreneurial processes and outcomes*. Babson College

Shields, J. F. (2005), "Does Rural Location Matter? The Significance of a Rural Setting for Small Businesses", *Journal of Developmental Entrepreneurship*, .10 (1), pp. 49-63.

Skuras, D., (1998). *Rural development in the European Union*. *Cahiers Options Méditerranéennes*, 29, 143-151.

Smallbone, D., (2009), "Fostering entrepreneurship in rural areas.", *OECD Report, Part II*, 161-187. [<http://www.oecd.org/site/cfecpr/42203059.pdf>], 29 May 2015

Smallbone, D., North, D. and Kalantaridis, C. (1999). "Adapting to Peripherality: A Study of Small Manufacturing Firms in Northern England", *Entrepreneurship and Regional Development* 11, pp. 109-127.

Stathopoulou, S.D. Psaltopoulos, and D. Skuras. (2004). *Rural entrepreneurship in Europe: a research framework and agenda*.

ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΟΣ ΜΗΧΑΝΙΣΜΟΣ (ΧΜ) ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΧΩΡΟΥ (ΕΟΧ) ΠΕΡΙΟΔΟΥ 2009 – 2014

International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research 10.6, 404-425,

Stephan, U., Uhlaner, L. M., & Stride, C. (2015). Institutions and social entrepreneurship: The role of institutional voids, institutional support, and institutional configurations. *Journal of International Business Studies*, 46(3), 308-331.

Trexler, J. (2008). Social entrepreneurship as an algorithm: Is social enterprise sustainable? *Emergence: Complexity and Organization*, 3(10), 65-85.

Trigkas, M., Papadopoulos, I., Karagouni Glykeria, 2012. «Implementation characteristics of green entrepreneurship in Greek furniture sector». 7th European Conference on Innovation and Entrepreneurship (ECIE), 20 - 21 September, Santarem, Portugal.

Trigkas, M., Papadopoulos, I., Karagouni Glykeria, Kyriatzis, V., 2014. « Are Greek SME's innovative activity resilient to economic crisis?» 2nd International Conference on Contemporary Marketing Issues (ICMI) 2014, 18 - 21 June, Athens.

Trixopoulou A., and Magoulios G., 2012. Entrepreneurship and socially invulnerable groups from the view of gender, in Sarri, K., and Trixopoulou, A., *Female Entrepreneurship: An approach of the Greek reality*, Rosili.

UN Inter-Agency Task force on Social and Solidarity economy. Social and Solidarity Economy and the Challenge of Sustainable Development: A position paper by the United Nations. Task force on SSE (TFSSE), 2014; pp.14-15.

Urban, B. (2013). Social entrepreneurship in an emerging economy: A focus on the institutional environment and social entrepreneurial self-efficacy. *Managing Global Transitions*, 11(1), 3.

Urbano, D., Toledano, N., & Soriano, D. R. (2010). Analyzing social entrepreneurship from an institutional perspective: evidence from Spain. *Journal of social entrepreneurship*, 1(1), 54-69.

Yiu, D. W., Wan, W. P., Ng, F. W., Chen, X., & Su, J. (2014). Sentimental Drivers of Social Entrepreneurship: A Study of China's Guangcai (Glorious) Program. *Management and Organization Review*, 10(1), 55-80.

Zikou, E., Gatzidoufa, P., & Sarri, A. (2011). Social Entrepreneurship in Times of Economic Austerity: A Sparkle of Light for the Economies in Crisis?. *Scientific Bulletin-Economic Series*, 11(1), 53-65.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ανδριώτης, Κ., *Αειφορία και Εναλλακτικός Τουρισμός*, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα, 2009

Βακουφάρης, Χ. (2009). Τα Διαρθρωτικά Χαρακτηριστικά των λιγότερο ευνοημένων περιοχών της Ελλάδας, Ανακτήθηκε από:

Ζαμπετάκης, Α.Λ., (2005), *Επιχειρηματικότητα και περιβάλλον*. Ανώτατο Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης, 2005.

Ιωαννίδης, Σ. (2013) "Η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα 2011-2012. Η εξέλιξη των δεικτών της επιχειρηματικότητας στη διάρκεια της κρίσης", Ίδρυμα Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, *Global Entrepreneurship Monitor*, Ιανουάριος 2013, Αθήνα.

Ιωαννίδης, Στ., Γιωτόπουλος, Ι. (2015) "Η επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα 2013-2014. Η δυναμική της νεανικής επιχειρηματικότητας.", Ίδρυμα

Οικονομικών και Βιομηχανικών Ερευνών, Global Entrepreneurship Monitor, Μάρτιος 2015, Αθήνα.

Καραϊσκού Α., Μαλλιαρού Μ., Σαράφης Π. Οικονομική κρίση: Επίδραση στην υγεία των πολιτών και επιπτώσεις στα Συστήματα Υγείας. Διεπιστημονική Φροντίδα Υγείας 2012; 4(2):49-54.

Καρανικόλας Π. και Μαρτίνος Ν. (1999). Χωρική διαφοροποίηση της Ελληνικής Γεωργίας με Ορίζοντα το 2010 Στο «Η Ελληνική Γεωργία προς το 2010», Εκδόσεις Παπαζήση, Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών, σελ. 245-292.

Καρβούνης Σ., Γεωργακέλλος Δ., Διαχείριση του περιβάλλοντος: Επιχειρήσεις και βιώσιμη ανάπτυξη, εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα 2003

Καρβούνης, Σ., Μεθοδολογία, Τεχνικές και Θεωρία για Οικονομοτεχνικές Μελέτες, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα, 2006

Κριμιζής, Σ., Σοφούλη, Ε., Στουμπούδη, Μ., Σταυρακάκης, Ν., Τσάκνης, Γ., & Τσακανίκας, Α. (2012). Ημερίδα " Δείκτες ερευνητικής δραστηριότητας και σχεδιασμός πολιτικών για την Έρευνα, την Τεχνολογική Ανάπτυξη και την Καινοτομία (ΕΤΑΚ)", Μέρος Β'. 10442/8909.

Κυριόπουλος Γ., Β. Τσιάντου, Arch Hellenic Med 2010; 27(5):834-840.

Κυρίτσης, Ι. και Ταμπάκης, Ν. (2004). Μελέτη Πληθυσμιακής Μεταβολής σε Ορεινές και Μειονεκτικές Περιοχές. Μια έρευνα στο νομό Πιερίας, Ελληνικό Στατιστικό Ινστιτούτο, «Πρακτικά 17ου Πανελληνίου Συνεδρίου Στατιστικής», σελ. 275-282.

Μανασάκης, Κ., (2013), " Κείμενο Πολιτικής: Επιχειρηματικότητα στην Ελλάδα κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης", ΕΛΙΑΜΕΠ, Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής και Εξωτερικής Πολιτικής, Παρατηρητήριο για την Κρίση, Νο. 12, Ιούλιος 2013

Παπαδόπουλος, Α. και Λιαρίκος, Κ. (2003). Προς ποια αγροτική ανάπτυξη των λιγότερο ευνοημένων περιοχών στην Ελλάδα; Συνέδριο «Λιγότερο Ευνοημένες Περιοχές και Στρατηγικές Ανάπτυξης: οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές διαστάσεις και μηχανισμοί ανάπτυξης, 21-22 Νοεμβρίου», Μυτιλήνη.

Σεργάκη, Π., Ηλιόπουλος, Κ., 2010. Η Σημασία Της Συλλογικής Επιχειρηματικότητας Για Τις Ορεινές Και Μειονεκτικές Περιοχές Θέματα Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων, 2ος Τόμος: Ανάπτυξη Ορεινών και Μειονεκτικών Περιοχών. Περιοδική Έκδοση Τμήματος Δασολογίας και Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης, pp. 159 – 176.

Agrotypos : Γεωργία – Κτηνοτροφία τεύχος 7/2010. Ενέργεια και Γεωργία – Γιάννης Βουρδουμπάς – ΤΕΙ Κρήτης .

Διαδικτυακοί τόποι :

www.agrotypos.gr

www.biofuels.gr

www.agronews.gr

www.tob.gr

www.agricon.gr

www.paseges.gr

www.agroforestry.gr